

BIBiK

Biuletyn Informacji Bibliotecznych i Kulturalnych
Wojewódzkiej Biblioteki Publicznej w Łodzi

Rok 19 Nr 3 (156)

29 kwietnia 2015

Patronat Honorowy

Marszałek Województwa Łódzkiego
Witold Stępień

ZŁOTY EKSLIBRIS

ZA ROK 2014

23. EDYCJA NAGRODY

W ciągu 23 lat Nagrodą Złoty Ekslibris uhonorowano 54 publikacje dokonując wyboru z ponad 2100 tytułów. W pierwszych kilku latach laureata wyłanianio tylko w jednej kategorii, następnie w dwóch kategoriach, a od edycji za rok 2009 Nagroda wręczana jest autorom w czterech kategoriach. Przy ocenie poziomu merytorycznego i edytorskiego, wybór najlepszego tytułu w danej kategorii nie jest dla jury decyzją łatwą.

Przypadająca w roku 2014 setna rocznica wybuchu I wojny światowej i jej wpływ na życie regionu łódzkiego i Łodzi znalazła odzwierciedlenie w kilku tytułach nominowanych do Nagrody Złoty Ekslibris. Za „Najlepszą Książkę o Ziemi Łódzkiej” jury uznało publikację „I wojna światowa w Łowiczu 1914-1918” wydaną przez Łowicki Ośrodek Kul-

tury. Jej autorzy: Maciej Malangiewicz i Jacek Rutkowski, przedstawiając omawiany okres wykorzystali artykuły z prasy codziennej, ikonografię: w tym karty pocztowe i zdjęcia oraz fragmenty kilku wspomnień świadków wydarzeń, aby w ten sposób przybliżyć wojenne miesiące i lata będące udziałem mieszkańców Łowicza i jego okolic.

Jak wyglądałaby Łódź, gdyby pozbawić ją obiektów mających rangę artystyczną, które powstały dzięki inicjatywie i hojności kilku łódzkich fabrykantów? Jak wyglądałoby to miasto bez powstałych za ich decyzją rezydencji, miejsc kultu religijnego, szkół, szpitali, osiedli robotniczych i oczywiście budynków przemysłowych? Jakim twórcom, w tym architektom zawdzięczamy obiekty, które stanowią najcenniejsze dziedzictwo miasta? Na te pytania znajdziemy odpowiedź w pracy

Krzysztofa Stefańskiego „Wielkie rody fabrykanckie Łodzi i ich rola w ukształtowaniu oblicza miasta – Geyerowie, Scheiblerowie, Poznańscy, Heinzlowie, Kindermannowie” uhonorowanej Nagrodą w kategorii „Najlepsza Książka o Łodzi”. Istotną częścią książki jest blisko 300 zdjęć, rycin i planów, w tym 170 jest autorstwa Krzysztofa Stefańskiego lub z jego prywatnych zbiorów.

Bogaty materiał ikonograficzny zawiera wydawnictwo albumowe „Bełchatów – opowieść o dwóch miastach” (cz. 1) przygotowane przez Monikę Basińską oraz Łukasza Politańskiego i wydane przez Muzeum Regionalne w Bełchatowie. Na ponad 570 fotografiach znajdujemy ludzi zasłużonych dla tego miasta jak i bezimiennych mieszkańców. Poznajemy historię Bełchatowa poprzez dzieje dworu, jego właścicieli oraz najważniejszych ulic i placów. Obraz miasta i obiektów uzupełniają plany i inne dokumenty. W kategorii wydawnictw albumowych o Łodzi nagrodzona została realizacja pomysłu Bartosza Stępnia o łódzkich neonach nazwanych przez autora zapomnianymi perłami wzornictwa PRL-u. Po lekturze książki nie dziwi fakt, że dla wielu osób estetyka i specyfika niektórych reklam świetlnych tego okresu powinna być wpisana do zestawu ikon łódzkiej popkultury.

SUPEREKSLIBRIS

6. EDYCJA NAGRODY

W szóstej edycji Nagrody Superekslibris jury uhonorowało dokonania dwóch mistrzów fotografii: Włodzimierza Małka – za całokształt dotychczasowych osiągnięć w zakresie wydawnictw o Łodzi oraz Piotra Wypycha – za całokształt dotychczasowych osiągnięć w zakresie wydawnictw o Ziemi Łódzkiej. Albumy zawierające ich prace są wyjątkowym, artystycznym opisem przedstawianych miejsc, zabytkowych obiektów, krajobrazów. Część zatrzymanych w fotograficznym kadrze przestrzeni istnieje już tylko w albumach, pozostałe czekają na odwiedzenie i zgłębianie ich piękna. Zachęcam do jak najszerzego poznawania publikacji o regionie łódzkim i Łodzi. Dzięki wiedzy i pasji wielu autorów mamy możliwość odkrywania nieznanych historii, ludzkich dokonań. Zapraszam do korzystania z czasopism oraz innych zbiorów umieszczonych w prowadzonej przez Bibliotekę im. Piłsudskiego i dostępnej w Internecie Bibliotece Cyfrowej Regionalia Ziemi Łódzkiej. Liczba oferowanych publikacji przekroczyła 61 tysięcy i cieszy nas fakt, że liczba wirtualnych odwiedzin przekroczyła 5,5 miliona. Zapraszam do uczestnictwa w wydarzeniach kampanii „Łódzkie Czyta”, o której informacje znajdują się pod adresem www.lodzkieczyta.pl. Polecam także wirtualną wędrowkę po Literackiej Mapie Województwa Łódzkiego (mapa.lodzkieczyta.pl/ tworzonej w WBP im. Marszałka J. Piłsudskiego).

Barbara Czajka
Dyrektor Biblioteki
Przewodnicząca Jury

ŁÓDZKIE
CZYTA

PROTOKÓŁ JURY NAGRODY ŻŁOTY EKSLIBRIS

Wojewódzkiej Biblioteki Publicznej
im. Marszałka Józefa Piłsudskiego w Łodzi
ZA ROK 2014

Jury Nagrody „Złoty Ekslibris Wojewódzkiej Biblioteki Publicznej im. Józefa Piłsudskiego” obradujące 26 marca 2015 r. pod przewodnictwem Barbary Czajki, w składzie: Piotr Bierczyński, Piotr Boczkowski, Małgorzata Cegiełko, Elżbieta Domagalska, Joanna Kantyka - sekretarz, Katarzyna Kraska, Ewa Nowak-Wawrzyniak, Elżbieta Pawlicka, Aleksandra Pluszczyńska, Aleksandra Przybylska-Kacprzak, przyznało Nagrodę „Złoty Ekslibris Wojewódzkiej Biblioteki Publicznej im. Marszałka Józefa Piłsudskiego w Łodzi” za rok 2014 w czterech kategoriach.

Nagrodę w kategorii **Najlepsza Książka o Łodzi** Jury przyznało publikacji „Wielkie rody fabrykanckie Łodzi i ich rola w ukształtowaniu oblicza miasta : Geyerowie, Scheible- rowie, Poznańscy, Heinzlowie, Kindermannowie” autorstwa Krzysztofa Stefańskiego. Książkę wydał Księży Młyn Dom Wydawniczy Michał Koliński.

Nagrodę w kategorii **Najlepsza Książka o Ziemi Łódzkiej** Jury przyznało publikacji „I wojna światowa w Łowiczu 1914-1918” autorstwa Macieja Malangiewicza i Jacka Rutkowskiego. Książkę wydał łowicki Ośrodek Kultury.

Nagrodę w kategorii **Najlepsze wydawnictwo albumowe o Łodzi** Jury przyznało albumowi: „Łódzkie neony : zapomniane perły wzornictwa PRL-u” autorstwa Bartosza Stępnia Album wydał Księży Młyn Dom Wydawniczy Michał Koliński.

Nagrodę w kategorii **Najlepsze wydawnictwo albumowe o Ziemi Łódzkiej** Jury przyznało albumowi: „Bełchatów - opowieść o dwóch miastach. Cz. 1” pod redakcją Moniki Basińskiej, wyboru i opracowania merytorycznego dokonał Łukasz Politański. Album wydało Muzeum Regionalne w Bełchatowie.

Jury dokonało powyższego wyboru spośród 53 tytułów nominowanych do Nagrody. W kategorii **Najlepsza Książka o Łodzi** nominowano 17 tytułów, w kategorii **Najlepsza Książka o Ziemi Łódzkiej** 26 tytułów, w kategorii **Najlepsze Wydawnictwo Albumowe o Łodzi** 6 tytułów, w kategorii **Najlepsze Wydawnictwo Albumowe o Ziemi Łódzkiej** 4 tytuły.

Ogółem do Nagrody kwalifikowało się 119 tytułów książek wydanych w roku 2014, dostępnych w zbiorach WBP im. Marszałka J. Piłsudskiego.

PROTOKÓŁ JURY NAGRODY SUPEREKSLIBRIS

Wojewódzkiej Biblioteki Publicznej
im. Marszałka Józefa Piłsudskiego w Łodzi
ZA ROK 2015

Jury Nagrody „Superekslibris Wojewódzkiej Biblioteki Publicznej im. Marszałka Józefa Piłsudskiego” obradujące 26 marca 2015 r. pod przewodnictwem Barbary Czajki, w składzie: Piotr Bierczyński, Piotr Boczkowski, Małgorzata Cegiełko, Elżbieta Domagalska, Joanna Kantyka - sekretarz, Katarzyna Kraska, Ewa Nowak-Wawrzyniak, Elżbieta Pawlicka, Aleksandra Pluszczyńska, Aleksandra Przybylska-Kacprzak, przyznało Nagrodę „Superekslibris Wojewódzkiej Biblioteki Publicznej im. Marszałka Józefa Piłsudskiego w Łodzi w 2015 r.” Włodzimierzowi Małkowi – za całokształt dotychczasowych osiągnięć w zakresie publikacji o Łodzi i Piotrowi Wypychowi – za całokształt dotychczasowych osiągnięć w zakresie publikacji o Ziemi Łódzkiej.

O Nagrodzie ZŁOTY EKSLIBRIS

Nagroda „Złoty Ekslibris” została ustanowiona w 1992 roku, z okazji 75-lecia istnienia Wojewódzkiej i Miejskiej Biblioteki Publicznej im. Marszałka Józefa Piłsudskiego w Łodzi. Inicjatorką Nagrody była Elżbieta Pawlicka - dyrektor Biblioteki w okresie od lutego 1982r. do kwietnia 2003 r. Nagroda początkowo była przyznawana tylko w jednej kategorii (za lata 1992-1999), następnie w dwóch kategoriach (za lata 2000-2005). Za rok 2006 i w kolejnych latach, Nagroda przyznawana jest w 4 kategoriach: Najlepsza książka o Łodzi, Najlepsze wydawnictwo albumowe o Łodzi, Najlepsza książka o Ziemi Łódzkiej, Najlepsze wydawnictwo albumowe o Ziemi Łódzkiej. Nagroda ma charakter honorowy. Do roku 2005 była nią akwaforta wykonana przez artystę grafika Zbigniewa Janeczka. W latach 2006-2011 projekt i wykonanie Nagrody było autorstwa artysty plastyka Włodzimierza Rudnickiego. Nagrodą od roku 2012 jest okolicznościowa statuetka zaprojektowana i wykonana przez artystę rzeźbiarza Rafała Frankiewicza. Okolicznościowe dyplomy są autorstwa Włodzimierza Rudnickiego.

Wyłanianie laureatów

Nagrody Złoty Ekslibris
składa się z trzech etapów

Etap pierwszy: zgłaszanie publikacji do Nagrody przez autorów, wydawców, bibliotekarzy oraz inne zainteresowane instytucje i czytelników. W 2015 r. przyjmowano zgłoszenia do 6 marca. Do Nagrody kwalifikowały się wszystkie publikacje wydane w roku 2014, których tematyka dotyczyła Łodzi i / lub Ziemi Łódzkiej oraz które znajdowały się w zbiorach WBP.

Etap drugi: nominowanie publikacji do Nagrody przez członków jury. Członkowie jury po zapoznaniu się z publikacjami kwalifikującymi się do Nagrody, oceniając poziom merytoryczny i edytorski publikacji pisemnie zgłosili swoje nominacje do sekretarza jury (do 3 publikacji w każdej kategorii).

Etap trzeci: wyłonienie laureatów w każdej z kategorii. W oparciu o listę publikacji nominowanych przez jury do Nagrody, po dyskusji członkowie jury w tajnym głosowaniu wskazywali do 2 publikacji w każdej kategorii. O przyznaniu Nagrody w każdej z kategorii decydowała zwykła większość głosów.

Regulamin Nagrody Złoty Ekslibris

WOJEWÓDZKIEJ BIBLIOTEKI PUBLICZNEJ
IM. MARSZAŁKA JÓZEFA PIŁSUDSKIEGO W ŁODZI

§1

Nagroda Złotego Ekslibrisu ustanowiona przez Wojewódzką Bibliotekę Publiczną im. Marszałka Józefa Piłsudskiego w Łodzi przyznawana jest w czterech kategoriach: Najlepsza książka o Łodzi, Najlepsza książka o Ziemi Łódzkiej, Najlepsze wydawnictwo albumowe o Łodzi, Najlepsze wydawnictwo albumowe o Ziemi Łódzkiej.

§2

Celem Nagrody jest popularyzacja najciekawszych publikacji o Łodzi i Ziemi Łódzkiej, promocja ich autorów oraz wydawnictw podejmujących tę problematykę.

§3

Książki mogą być zgłaszane do Nagrody przez członków jury, autorów, wydawców, biblioteki i inne instytucje oraz czytelników. Ostateczny termin zgłaszania kandydatów do Nagrody ogłaszany jest każdorazowo na stronie WWW Biblioteki oraz w Bibliotece. Zgłoszenia, które wpłyną po wyznaczonym terminie nie będą uwzględniane.

Zgłoszenia kandydatów do Nagrody można składać w sekretariacie Wojewódzkiej Biblioteki Publicznej w godz. 8-15.30 (poniedziałek – piątek), przesłać na adres WBP (90-508 Łódź, ul. Gdańska 100/102) z dopiskiem „Złoty Ekslibris” lub na adres poczty elektronicznej sekretariat@wbp.lodz.pl.

§4

Nagrodę przyznaje jury powołane przez Dyrektora Biblioteki spośród jej pracowników. Jury może być rozszerzone o konsultantów spoza Biblioteki. Ocenie podlegają publikacje wydane w roku poprzedzającym wręczenie Nagrody. Jury ocenia poziom merytoryczny i edytorski zgłoszonych do Nagrody wydawnictw. Wybór uhonorowanych Nagrodą w czterech kategoriach publikacji poprzedza etap ich nominowania przez jury spośród wszystkich zgłoszonych kandydatów do Nagrody. Jury może odstąpić od przyznania Nagrody w danej kategorii.

§5

Nagroda przyznawana jest corocznie i wręczana uroczystie w kwietniu lub w maju następnego roku. Nagroda wręczana jest autorowi publikacji (jednej osobie, zespołowi autorskiemu lub redaktorowi w przypadku pracy zbiorowej). Okolicznościowe dyplomy przyznawane są laureatom Nagrody oraz wydawnictwu, które wydało nagrodzoną publikację.

§6

Nagroda w formie okolicznościowej statuetki według projektu artysty rzeźbiarza Rafała Frankiewicza ma charakter honorowy i nosi nazwę Złoty Ekslibris Wojewódzkiej Biblioteki Publicznej im. Marszałka Józefa Piłsudskiego w Łodzi.

Nominacje Jury do Nagrody Złoty Ekslibris

WBP im. Marszałka J. Piłsudskiego w Łodzi za rok 2014

(układ alfabetyczny wg tytułów)

KATEGORIA:

NAJLEPSZA KSIĄŻKA O ŁODZI

Bezbronne miasto : Łódź 1914-1918 / [koncepcja publikacji Jacek Kusiński i in. ; red. Małgorzata Danowska]. - Łódź : Wydawnictwo Jacek Kusiński ; Warszawa : Narodowe Centrum Kultury. - Z treści: Obywatele / Paweł Spodenkiewicz. Łódź podczas Wielkiej Wojny / Mieczysław Hertz. Bombardowanie Łodzi / Violetta Thurstan. Wielka bitwa / Jolanta Daszyńska. Przyszła wojna / Jan Gotlib Bloch.

Jedność sztuki, jedność teatru : ewolucja teatralnej sztuki plastycznej na podstawie scenografii, lalek i plakatów Teatru Lalek Arlekin w Łodzi w latach 1948-2014 / Joanna Hrk - Łódź : Teatr Lalek Arlekin.

Komisariat naszym domem : pomarańczowa historia / Krzysztof Skiba. - Warszawa : Narodowe Centrum Kultury.

Literatura "ziemi obiecanej" : twórczość niemieckojęzycznych Łódzian w XIX i na początku XX wieku / Monika Kučer. - Łódź : Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego.

Lucjan Muszyński : non omnis mortuus est / [red. Dariusz Nowiński ; współpraca Jadwiga Muszyńska]. - Łódź : Związek Legionistów Polskich i Ich Rodzin : Oficyna Wydawnicza "Tercja".

Lorneta z meduzą : wędrówki łódzką nocą / Jerzy Krzywik Kaźmierczyk ; [rys. Dariusz Romanowicz]. - Łódź : Księży Młyn Dom Wydawniczy Michał Koliński.

Łódź 1915-1918 : czas głodu i nadziei / Krzysztof R. Kowalczyński. - Łódź : Księży Młyn Dom Wydawniczy Michał Koliński.

Łódzka prasa codzienna w okresie stalinowskim (1948-1956) / Grzegorz Mnich. - Łódź : Księży Młyn Dom Wydawniczy Michał Koliński.

Łódź wielowyznaniowa : dzieje wspólnot religijnych do 1914 roku / Kazimierz Badziak, Karol Chylak, Małgorzata Łapa. - Łódź : Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego.

Łódź, k...! : szkic do portretu filmowej Łodzi / Dominika Kawczyńska. - Łódź : Fundacja Wytwórnia.

Protestanci w Łodzi 1815-1914 : między edukacją a ewangelizacją / Hanna Krajewska ; Instytut Historii Nauki im. Ludwika i Aleksandra Birkenmajerów Polskiej Akademii Nauk. - Warszawa : Instytut Historii Nauki Polskiej Akademii Nauk : Oficyna Wydawnicza Aspra-Jr.

Przez trzy epoki : wspomnienia łódzkiego dziennikarza / Adam Lewaszkiewicz. - Łódź : Wydawnictwo Westa-Druk Mirosław Kuliś.

Scheiblerowie w drodze do ziemi obiecanej / Peter Christoph von Scheibler ; poprzedzone rozważaniami Kazimierza Badziaka ; [kom. red. Ewa M. Bładowska, Mieczysław Kuźmicki, Andrzej Ma-

chejek]. - Łódź : Wydawnictwo Hamal Andrzej Machejek : Muzeum Kinematografii.

Ślepy Maks : historia łódzkiego Ala Capone / Remigiusz Piotrowski. - Warszawa : Dom Wydawniczy PWN.

Wielkie rody fabrykanckie Łodzi i ich rola w ukształtowaniu oblicza miasta : Geyerowie, Scheiblerowie, Poznańscy, Heinzlowie, Kindermannowie / Krzysztof Stefański. - Łódź : Księży Młyn Dom Wydawniczy Michał Koliński.

Władysław Strzemiński : obrazy słów / Janusz Zagrodzki. - Łódź : Wydawnictwo Biblioteki Państwowej Wyższej Szkoły Filmowej, Telewizyjnej i Teatralnej.

Za kurtyną pamięci : trójwyznaniowy Cmentarz Stary w Łodzi / Andrzej B. Czulda - pomysł, teksty, zdjęcia. - Łódź : Muzeum Kinematografii.

KATEGORIA:

NAJLEPSZE WYDAWNICTWO

ALBUMOWE O ŁODZI

Jan Karski : photobiography = fotobiografia / koncepcja, wybór tekstów i oprac. graf. Maciej Sadowski ; red. prowadzący Bohdan Gawroński, Sławomir Rybałowski]. - Warszawa : Wydawnictwo Veda.

Łódzkie neony : zapomniane perły wzornictwa PRL-u / Bartosz Stępień. - Łódź : Księży Młyn Dom Wydawniczy Michał Koliński.

Łódź ghetto = Litzmannstadt Getto : 1940-1944 / ed. by Julian Baranowski and Sławomir M. Nowinowski ; State Archive in Łódź, Institute of National Remembrance Public Education Office Branch in Łódź. - Łódź : Archiwum Państwowe : Instytut Pamięci Narodowej - Komisja Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu. Oddział.

Miasto kominów : Łódź 2014 / autor i koordynator projektu Dorota Kaniewska. - Łódź : Widzewskie Domy Kultury.

Politechnika Łódzka Cztery Pory Roku = Lodz University of Technology four seasons of the year / [red. Małgorzata Wilbik, Zbigniew Januszek, Krystyna Popiel ; teksty Krystyna Popiel, Emilia Twardowska, Małgorzata Wilbik ; zdj. Zbigniew Januszek, Paweł Buczek]. - Łódź : Pracownia Historyczna Politechniki Łódzkiej.

Wielka Wojna 1914-1918 : Łódź i okolice na fotografiach Michała Daszewskiego / Ryszard Bonisławski. - Łódź : Wydawnictwo Hamal Andrzej Machejek : Archiwum Państwowe ; Warszawa : Naczelna Dyrekcja Archiwów Państwowych.

KATEGORIA:**NAJLEPSZA KSIĄŻKA O ZIEMI ŁÓDZKIEJ**

Cerkwie prawosławne Łodzi i regionu łódzkiego w dwudziestoleciu międzywojennym (1918-1939) / Piotr Zubowski. - Białystok : Stowarzyszenie Bractwo Prawosławne św. św. Cyryla i Metodego.

Chojne - wieś ziemi sieradzkiej : moja mała ojczyzna : fakty, ludzie, wydarzenia, zbrodnie, wspomnienia, legendy i ciekawostki na przestrzeni dziejów 1433-2014 / Franciszek Karkoła, Ireneusz Wolman. - Chojne : [s. n.].

Czerwone piętno / Mirosław Klemba. - Skierniewice : Starostwo Powiatowe.

Gmina Ozorków : historia i współczesność / [red. Lucyna Sztompka ; zespół red. Alicja Łosińska i in.]. - Ozorków : Urząd Gminy.

Domena Ostrowskich z Maluszyna : przykład przemian kapitalistycznych w polskim rolnictwie XIX wieku / Karolina Studnicka-Mariańczyk ; Polskie Towarzystwo Historyczne, Polskie Towarzystwo Heraldyczne. - Warszawa : Wydawnictwo DiG.

Geodezja w początkach Królestwa Polskiego : budowa zbiorów informacji przestrzennej na przykładzie wybranych miast regionu łódzkiego / Marian Czocharński, Grzegorz Kowalski. - Łódź : Wydawnictwo Politechniki Łódzkiej.

Historia grobami pisana : amentarz parafii św. Andrzeja Apostoła w Łęczycy / [red. Lucyna Sztompka ; aut. tekstów: Otylia Kokocińska i in.]; Towarzystwo Miłośników Ziemi Łęczyckiej. - Wyd. 2, popr. i rozsz. - Łęczycza : Towarzystwo Miłośników Ziemi Łęczyckiej.

Monografia gminy Wierzchlas : opracowanie zbiorowe / pod redakcją Zdzisława Włodarczyka. - Wierzchlas : Urząd Gminy.

Olszowa : historia i ludzie / Zdzisław Pakowski. - Łódź : Księży Młyn Dom Wydawniczy Michał Koliński.

I wojna światowa w Łowiczu 1914-1918 / Maciej Malangiewicz & Jacek Rutkowski. - Łowicz : łowicki Ośrodek Kultury.

I wojna światowa z perspektywy dworu : źródła do dziejów wsi polskiej w XIX w. / pamiętniki Ludwika Ostrowskiej i Anieli Jałowieckiej-Belinowej z rękopisów wydali, wstępem, koment. i fot. ze zbiorów Korabitów Ostrowskich z Maluszyna zaopatrzyli Karolina Studnicka-Mariańczyk i Andrzej J. Zakrzewski. - Radomsko : Wydawnictwo Taurus.

Początki Łęczycy. T. 1-3 / pod red. Ryszarda Grygiela i Tomasza Jurka. - Łódź : Muzeum Archeologiczne i Etnograficzne.

Polskie zwyczaje rodzinne / Aldona Jadwiga Plucińska. - Łódź : Księży Młyn Dom Wydawniczy Michał Koliński.

Przemysł starszy od miasta / Paweł Andrzej Górny. - Ozorków : Miejska Biblioteka Publiczna im. Krzysztofa Kamila Baczyńskiego.

750 lat Krzyworzeki : 1264-2014 : monografia wsi : opracowanie zbiorowe / pod redakcją Stanisława Tadeusza Olejnika. - Mokro [i in.] : Gminna Biblioteka Publiczna ; Urząd Gminy.

Siedziba ziemiańska Korabitów Ostrowskich w Maluszynie / Karolina Studnicka-Mariańczyk ; Polskie Towarzystwo Historyczne. - Warszawa : Wydawnictwo DiG.

Sieradz : dzieje miasta. T. 1-3. - Łódź : Polskie Towarzystwo Historyczne. Oddział ; Sieradz : Urząd Miasta.

Szare miasto / Sławoj Kopka. - Żelów : Wydawnictwo Autorskie Andrzej Dębkowski.

Szlachetne zdrowie... : dzieje opieki zdrowotnej w Brzezinach / Krzysztof Paweł Woźniak. - Łódź : Bez Recepty.

Wielka wojna 1914-1917 w regionie opoczyńskim / Paweł Budziński. - Opoczno : Muzeum Regionalne.

Wieluński słownik biograficzny. T. 1 i 2 / pod red. Zbigniewa Szczerbika, Zdzisława Włodarczyka. - Wieluń : Wieluńskie Towarzystwo Naukowe.

Wizytownik żelowski / Sławoj Kopka. - Żelów : Wydawnictwo Autorskie Andrzej Dębkowski.

Z historii łowiectwa na ziemi łódzkiej : myśliwi i stowarzyszenia łowieckie z lat 1850-1975 : kalendarium / Andrzej Dobiech. - Łódź : Księży Młyn Dom Wydawniczy.

Zapamiętane z Brückstädt : wspomnienia wojenne mieszkańców ziemi uniejowskiej / pod red. Tomasza Wójcika. - Uniejów : Towarzystwo Przyjaciół Uniejowa.

Zapomniane amentarze w okolicach Bełchatowa / fot. Krzysztof Ciszewski, Maciek Kuszneruk, [Piotr Zochniak ; teksty Joanna Drzazga. Sławoj Kopka, Krzysztof Ciszewski, Maciek Kuszneruk]. - Bełchatów : Tagraf Usługi DTP Błażej Taborowski.

Ziemia Szczawińska : zarys dziejów / Bronisław Matusz, [Alicja Matusz-Rżewska, Olga Matusz]. - Szczawin ; Zgierz : Kolegium Nauczycielskie.

KATEGORIA:**NAJLEPSZE WYDAWNICTWO ALBUMOWE****O ZIEMI ŁÓDZKIEJ**

Bełchatów : opowieść o dwóch miastach. Cz. 1 / pod red. Moniki Basińskiej ; wybór i oprac. merytoryczne Łukasz Politański. - Bełchatów : Muzeum Regionalne.

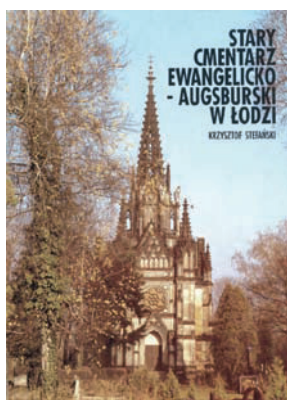
Gmina Ozorków : kochasz ty dom, rodzinny dom? / [red. Lucyna Sztompka ; zespół red., wybór i opis zdj. Alicja Łosińska i in. ; zdj. Przemysław Marynowski]. - Ozorków : Gmina Ozorków.

Kapliczki i krzyże przydrożne : powiat tomaszowski mazowiecki / zdj. Zygmunt Dziedziński ; teksty Jan Pampuch ; oprac. Andrzej Kucharczyk. - Tomaszów Mazowiecki : Agencja Wydawnicza PAJ-Press.

Ziemia łódzka : krajobraz przyrodniczy województwa łódzkiego / [zdj. Piotr Wypych ; tekst Piotr Wypych, Archiwum Zespołu Parków Krajobrazowych Województwa Łódzkiego]. - Łódź : Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej.

Laureaci Nagrody Złoty Ekslibris

za lata 1992-2013

ZA ROK 1992

Stary Cmentarz Ewangelicko-Augsburski w Łodzi / Krzysztof Stefański [zdj. Andrzej Pukaczewski, Włodzimierz Małek]. - Ewangelickie Wydawnictwo św. Mateusza.

ZA ROK 1993

Śladami starej Łodzi. [T.] 2 / Andrzej Urbaniak; z rys. Jerzego Michała Zakrzewskiego. - Wydawnictwo 86 Press.

ZA ROK 1996

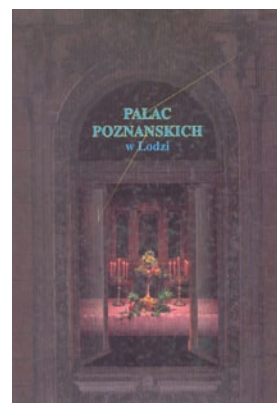
Działo się w Łodzi... / Mirosław Zbigniew Wojalski. - "Zora".

ZA ROK 1997 nagrody nie przyznano

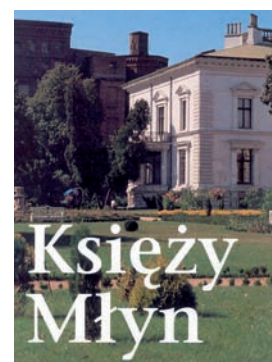
ZA ROK 1998

Zaginiona dzielnica: Łódź żydowska - ludzie i miejsca / Paweł Spodenkiewicz. - Łódzka Księgarnia Niezależna.

ZA ROK 1995

Pałac Poznańskich w Łodzi opracowana przez zespół pracowników Muzeum Historii Miasta Łodzi pod red. Ryszarda Czubaczyńskiego (Muzeum Historii Miasta Łodzi).

ZA ROK 1999

Księży Młyn / tekst Dorota Berbelska, Stefan Pytlas, Jan Salm, Agata Zielińska, fot. Tadeusz Karpiński. - Urząd Miasta Łodzi. Wydział Strategii Miasta.

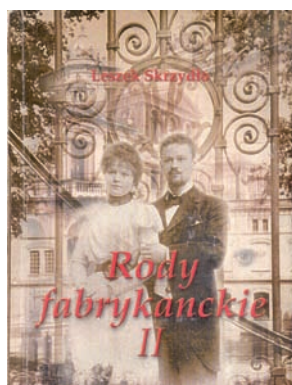
ZA ROK 2001

W roku 2001 zmieniono formułę i regulamin Nagrody. Przyznano dwie równorzędne nagrody. Jedną dla najlepszej książki dotyczącej Łodzi, drugą dla najlepszej książki dotyczącej województwa.

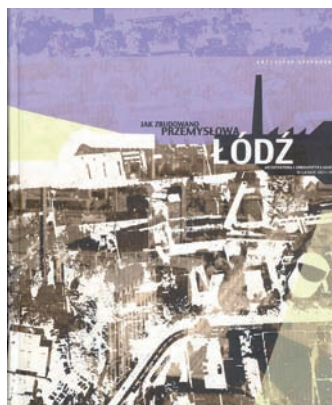

Łowicka pocztówka 1899-1999 / Edward Miziolek. - Łowicki Ośrodek Kultury : Archiwum Państwowe m. st. Warszawy. Oddział.

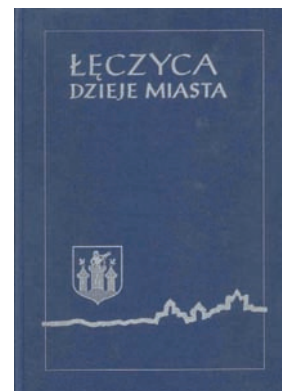
ZA ROK 2000

Rody fabrykanckie. Cz. 2. / Leszek Skrzydło. - Oficyna Bibliofilów.

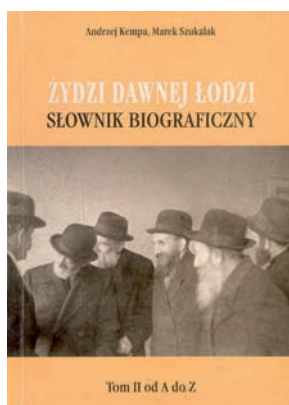

Jak zbudowano przemysłową Łódź : architektura i urbanistyka miasta w latach 1821-1914 / Krzysztof Stefański. - Regionalny Ośrodek Studiów i Ochrony Środowiska Kulturowego.

Łęczyca : monografia miasta do 1990 roku pod. red. Ryszarda Rosina - Towarzystwo Naukowe Płockie. Oddział w Łęczycy : Towarzystwo Miłośników Ziemi Łęczyckiej.

ZA ROK 2002

Żydzi dawnej Łodzi: słownik biograficzny Żydów łódzkich oraz z Łodzią związanych. T. 2 / Andrzej Kempa, Marek Szukalak. - Oficyna Bibliofilów.

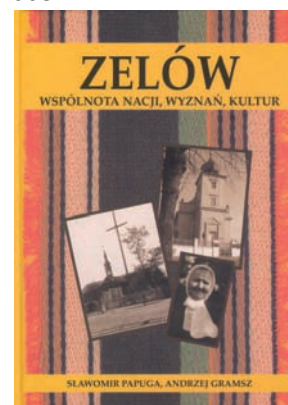

Pajęczno poprzez wieki / Jadwiga i Krzysztof Pach. - Częstochowa: Dom Książki.

ZA ROK 2003

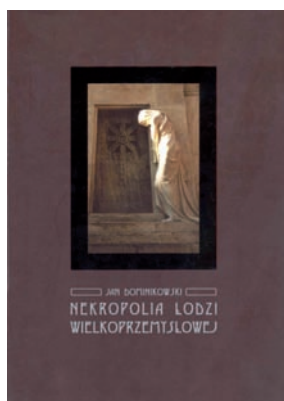

Szlakiem łódzkiej kolei / Michał Jerczyński, Tomasz Roszak. - Wydaw. Piątek Trzynastego.

Zelów: wspólnota nacji, wyznań, kultur / Sławomir Papuga, Andrzej Gramsz. - Wydaw. GRAKO.

ZA ROK 2005

Nekropolia Łodzi wielkoprzezmysłowej: cmentarz Stary przy ulicy Ogrodowej: dzieje i sztuka 1854-1945 / Jan Dominikowski. - Wydawnictwo Konserwatorów Dzieł Sztuki.

Monografia gminy Mokro / pod red. Tadeusza Olejnika. - Mokro: Urząd Gminy.

Z ikry i pod prąd czyli W krainie Pstrąga: Studencki Teatr Satyry Pstrąg od frontu i od kulis na tle Łodzi akademickiej 1945-1967: piosenki, skecze, monologi, żarty, anegdoty, wiersze, wspomnienia, recenzje, paszkwile, donosy, laurki, anonimy, parodie, fotografie, karykatury, obrazy, rysunki, raptularz, epitafia / przedstawia Wiesław Machejko; [oprac. red. Barbara Machejko i Leszek Skrzydło]. - Dom Wydawniczy ELIPSA.

Nieborów: mazowiecka rezydencja Radziwiłłów / Włodzisław Piwkowski. - Muzeum Narodowe: Muzeum w Nieborowie i Arkadii.

ZA ROK 2006

W kręgu łódzkiej secesji / Władysław Jordan. - Wydawnictwo Literatura.

Konstantynów Łódzki: dzieje miasta praca zbiorowa pod red. Marii Nartowicz-Kot (Urząd Miejski w Konstantynowie Łódzkim i Oddział Łódzki Polskiego Towarzystwa Historycznego).

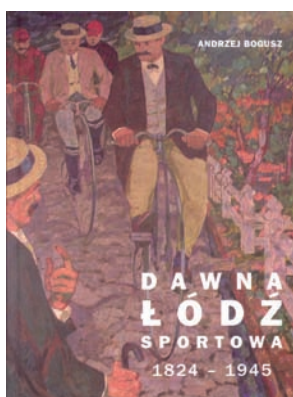

Piotrkowska: spacer pierwszy = the first walk / [opracowanie graficzne] Sławomir Krajewski; [fotografie] Jacek Kusiński. - Łódź: Wydawnictwo Jacek Kusiński.

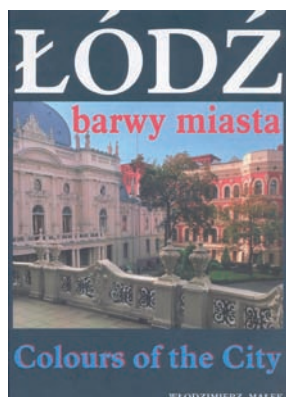

Łowicz w XX wieku: kronika fotograficzna / Jacek Rutkowski. - Łowicz: Urząd Miejski.

ZA ROK 2007

Dawna Łódź sportowa: 1824 - 1945 / Andrzej Bogusz ; oprac. graf. Wojciech Grochowski Papier-Service. - Realizacja wydawnicza Fundacja Kultury i Biznesu. - Wydawca Muzeum Historii Miasta Łodzi.

Łódź: barwy miasta = Colours of the city / fot. i projekt albumu Włodzimierz Małek ; tekst oraz konsultacja przy wyborze fot. Ryszard Bonisławski. - Wyd. 3 uaktualnione. - Oficyna Wydawniczo-Reklamowa Sagalara.

Łęczyca zapomniana: pocztówki, fotografie i ryciny / tekst Alicja Łosińska, Karol Niewiadomski, Mirosław Pisarkiewicz ; wyb. kart pocztowych i fot. Alicja Łosińska, Aneta Pucek. - Wyd. 2 poszerzone i uzupełnione. - Łęczyca: Miejska i Powiatowa Biblioteka Publiczna: Towarzystwo Naukowe Płockie. Oddział: Towarzystwo Miłośników Ziemi Łęczyckiej.

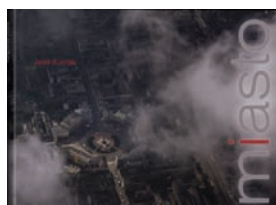

Szlakiem dworów regionu kutnowskiego / Henryk Lesiak. - Wyd. 2 zm. i uzupełn. - Agencja Rozwoju Regionu Kutnowskiego.

ZA ROK 2008

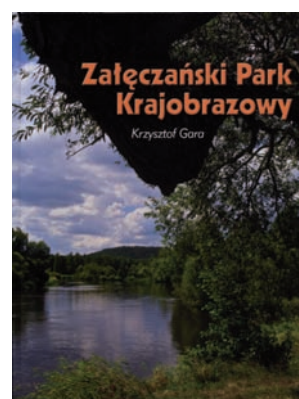
Zarys dziejów geodezji w Łodzi / Marian Czocharński, Tadeusz Kośka, Grzegorz Kowalski. - Wydawca: Politechniki Łódzkiej.

Miasto = City / [zdj.] Jacek Kusiński ; tekst - „Widzenie Łodzi” Tomasz Włodkowski. - Wydawnictwo Jacek Kusiński.

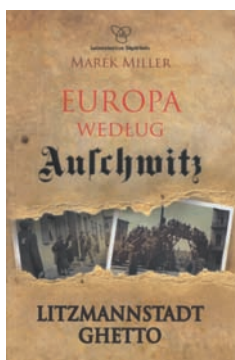

Historia Smardzewic / Stefan Zdonek. - Smardzewice: Ochotnicza Straż Pożarna.

Załęczański Park Krajobrazowy / fot. Krzysztof Gara. - Sieradz: Agencja Reklamowo-Wydawnicza Prof-Art.

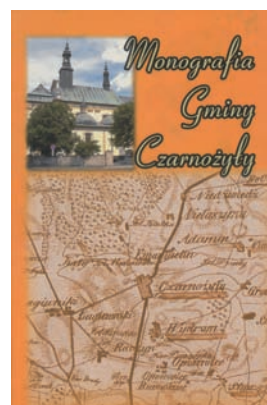
ZA ROK 2009

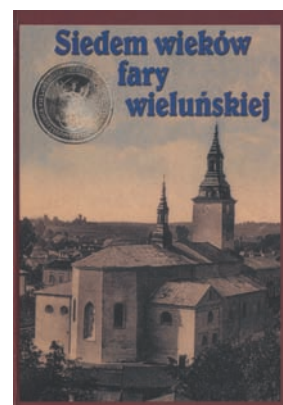
Europa wg Auschwitz [...] / Marek Miller ; współopr. Zofia Kraszewska-Kelcz, Joanna Podolska; przy współudziale Magdaleny Januszewskiej [i in.]; Instytut Dziennikarstwa Uniwersytetu Warszawskiego, Laboratorium Reportażu, Archiwum Państwowe w Łodzi. - Państwowe Muzeum Auschwitz-Birkenau.

Księga fabryk Łodzi / Jacek Kusiński, Ryszard Bonisławski, Maciej Janik. - Wydawnictwo Jacek Kusiński.

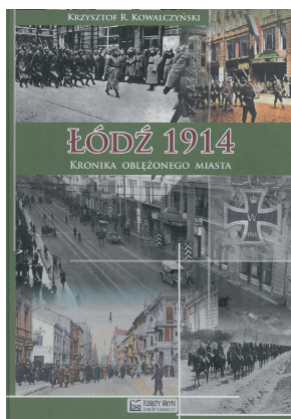

Monografia gminy Czarnożyły / oprac. zbiorowe pod red. Zdzisława Włodarczyka. - Czarnożyły: Urząd Gminy.

Siedem wieków fary wieluńskiej / pod red. Jana Książka. - Muzeum Ziemi Wieluńskiej.

ZA ROK 2010

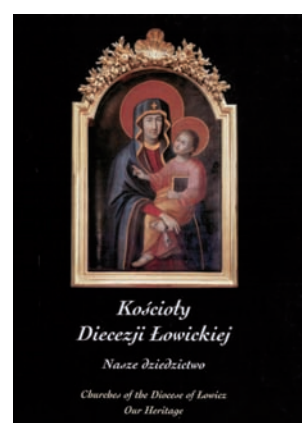
Łódź 1914. Kronika oblężonego miasta / Krzysztof R. Kowalczyński
- Księży Młyn Dom Wydawniczy Michał Koliński.

Cezary Graczykowski / Moje Gorzkowice. – Gorzkowice : Gminna Biblioteka Publiczna.

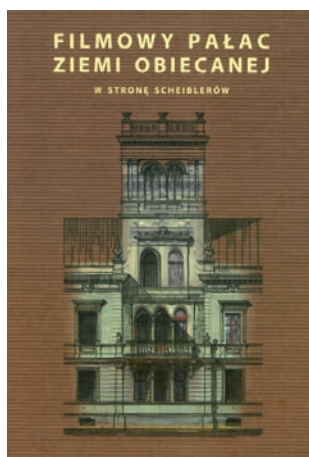
Kościoły Archidiecezji Łódzkiej : nasze dziedzictwo. T. 1 / zespół redakcyjny Studio Plus. – Bydgoszcz : Studio Plus Marek Pawłowski.

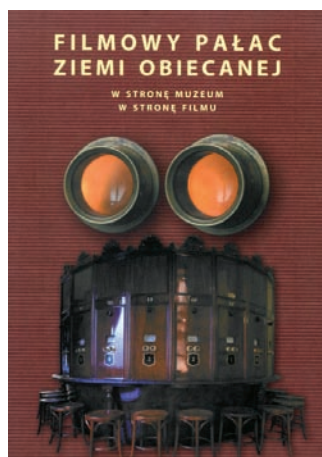
Kościoły Diecezji Łowickiej : nasze dziedzictwo = Churches of the Diocese of Łowicz : our heritage / [zespół redakcyjny Studio Plus] . – Bydgoszcz : Studio Plus Marek Pawłowski.

ZA ROK 2011

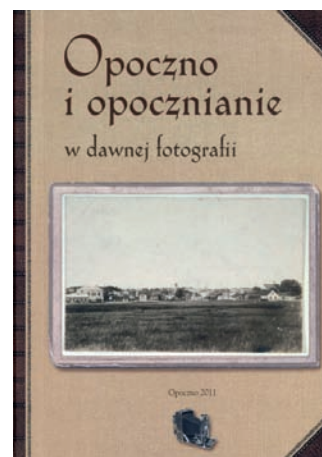
ZA ROK 2011 nie przyznano Nagrody w kategorii Najlepsze wydawnictwo albumowe o Łodzi

Filmowy pałac ziemi obiecanej. [T.1], W stronę Scheiblerów. / red. Ewa M. Bładowska. - Stowarzyszenie Miłośników off Kultury SMOK : Muzeum Kinematografii.

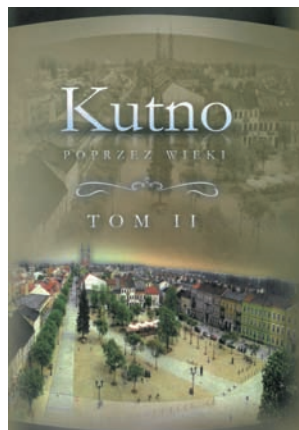
Filmowy pałac ziemi obiecanej. [T. 2], W stronę muzeum, w stronę filmu / red. Ewa M. Bładowska. - Stowarzyszenie Miłośników off Kultury SMOK : Muzeum Kinematografii.

Opoczno i opocznianie w dawnej fotografii / zespół red. w składzie: Robert Kowalski, Tomasz Łuczowski, Jan Siempiński, Bożena Świątek-Mazur, Edward Zagdański. – Opoczno : Muzeum Regionalne : Powiatowa i Miejska Biblioteka Publiczna.

Kutno poprzez wieki. T. 1, Do 1939 roku / pod red. Jana Szymczaka. - Prezydent Miasta Kutno : Miejska i Powiatowa Biblioteka Publiczna im. Stefana Żeromskiego : Polskie Towarzystwo Historyczne. Oddział w Łodzi.

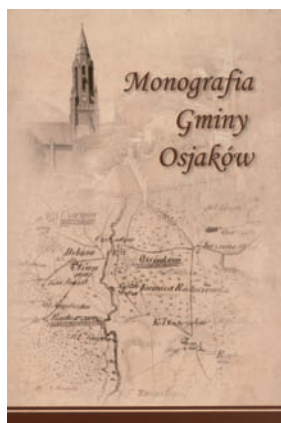

Kutno poprzez wieki. T. 2, Lata 1939-2010 / pod red. Jana Szymczaka. - Prezydent Miasta Kutno : Miejska i Powiatowa Biblioteka Publiczna im. Stefana Żeromskiego : Polskie Towarzystwo Historyczne. Oddział w Łodzi.

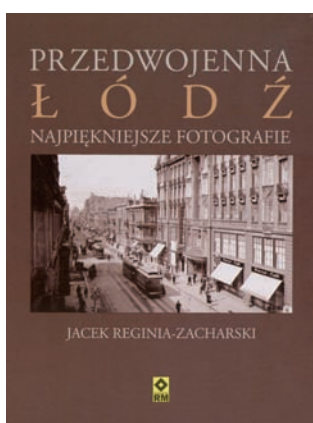
ZA ROK 2012

Piwo, flaki garnuszkowe, petersburskie bliny i kawior astrachański czyli Z dziejów gastronomii łódzkiej do 1918 roku / Mirosław Jaskulski. - Księża Młyn Dom Wydawniczy Michał Koliński.

Monografia gminy Osjaków : opracowanie zbiorowe / pod redakcją Jana Książka. - Osjaków : Urząd Gminy.

Przedwojenna Łódź : najpiękniejsze fotografie / Jacek Reginia-Zacharski. - Warszawa : Wydawnictwo RM ; Łódź : Archiwum Państwowe.

Ukłony z Skierniewic : historia miasta w obiektywie do 1950 r. / [redakcja: Izabela Strączyńska, Anna Majda-Baranowska, Maria Anacka-Łyjak, Ewa Pecyna, Mirosława Przygodzińska. - Skierniewice : Miejska Biblioteka Publiczna.

ZA ROK 2013

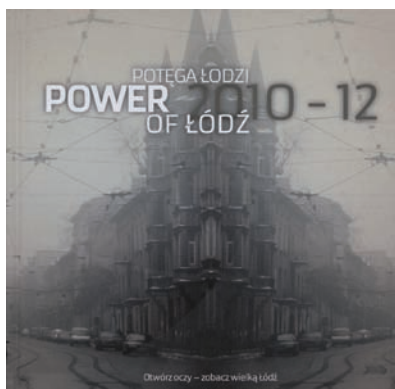
Fabryka snów / teksty i redakcja Stanisław Zawislinski, współpraca Tadeusz Wijała ; opracowanie graficzne: Adam Bremer, Jędrzej Łoś. - Łódź : TOYA Sp. z o.o.

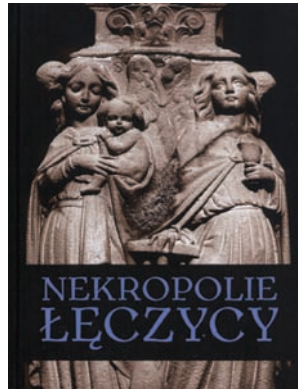
Mocarze czasu : pomnikowe drzewa w świecie i na ziemi łódzkiej / Janusz Hereźniak ; [opracowanie graficzne Tomasz Budziarek ; autorzy zdjęć: Janusz Hereźniak i in.]. - Łódź : Łódzkie Towarzystwo Naukowe.

Rezerваты : ochrona przyrody w lasach Regionalnej Dyrekcji Lasów Państwowych w Łodzi i województwa łódzkiego / Romuald Olaczek ; [aut. fot. Mirosław Sobkowiak i in. ; projekt okładki i wnętrza Jerzy Jan Dobrucki] ; Regionalna Dyrekcja Lasów Państwowych w Łodzi. - Józefów : Oficyna Wydawnicza Forest.

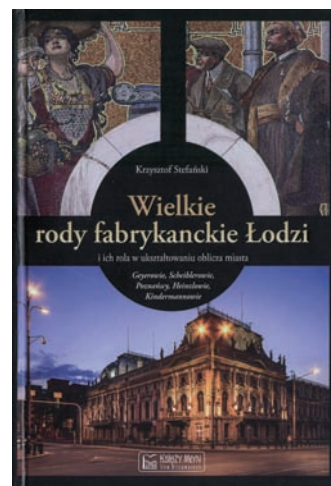
Potęga Łodzi = Power of Łódź : 2010-12 / [opieka artystyczna Marek Janiak, Włodzimierz Adamiak, Marcin Wasilewski ; projekt graficzny i skład Marcin Wasilewski ; wstęp Włodzimierz Adamiak, Ewa M. Boryczka]. - Łódź : Fundacja Ulicy Piotrkowskiej : Urząd Miasta Łodzi.

Nekropolie Łęczycy : piękno ukryte w detalu / [red. Lucyna Sztompka ; zespół red. Alicja Łosińska, Maria Sęczkowska, Mirosława Żydek, Mirosław Pisarkiewicz, Bolesław Solarski ; tekst Mirosław Pisarkiewicz ; wybór i opis zdjęć Alicja Łosińska ; fotografie Przemysław Marynowski] ; Towarzystwo Naukowe Płockie. Oddział w Łęczycy, Towarzystwo Miłośników Ziemi Łęczyckiej, Archiwum Państwowe w Płocku. Oddział w Łęczycy. - Łęczycza : Towarzystwo Naukowe Płockie. Oddział.

NAJLEPSZA KSIĄŻKA O ŁODZI

Wielkie rody fabrykanckie Łodzi i ich rola w ukształtowaniu oblicza miasta : Geyerowie, Scheiblerowie, Poznańscy, Heinzlowie, Kindermannowie / Krzysztof Stefański. - Łódź : Księży Młyn Dom Wydawniczy Michał Koliński, 2014. - 196 s., [20] s. tabl. kolor. : il. ; 30 cm. - Bibliogr. - Z treści: Łódzcy fabrykanci – mity i rzeczywistość. I. Geyerowie. Dzieje rodu. Biała Fabryka. Domy, pałace, wille. Życie doczesne, życie wieczne. II. Scheiblerowie. Dzieje rodu. Zespoły przemysłowe: Centrala i Księży Młyn. Rezydencje. Obywatele miasta Łodzi. Kaplica grobowa Karola Scheiblera. III. Poznańscy. Dzieje rodu. Fundament sukcesu: zespół fabryczny przy ul. Ogrodowej – Manufaktura. Pałace i mauzoleum. Potrzeby współwyznawców i współobywateli. Przywracanie pamięci. IV. Heinzlowie. Dzieje rodu. Fabryka i pałace. Budowle sakralne. Opiekunowie i filantropi. V. Kindermannowie. Dzieje rodu. Budowanie fundamentów: dom przy ul. św. Andrzeja i fabryki. Wille i pałace.

Prof. dr hab. Krzysztof Stefański (ur. 1955). Absolwent Katedry Historii Sztuki Uniwersytetu Wrocławskiego. W latach 1982-1992 pracownik Instytutu Architektury i Urbanistyki Politechniki Łódzkiej w Zakładzie Historii Architektury i Konserwacji Zabytków. W 1999 obronił na Wydziale Architektury Politechniki Wrocławskiej pracę doktorską "W poszukiwaniu stylu narodowego. Polska architektura sakralna 1880-1925" napisaną pod kierunkiem prof. dr. hab. Zygmunta Świechowskiego. Od 1992 zatrudniony w Zakładzie Historii Sztuki, przekształconym w 1997 w Katedrę Historii Sztuki Uniwersytetu Łódzkiego, od 2009 jej kierownik. W 1996 otrzymał stopień doktora habilitowanego uzyskany na Wydziale Architektury Politechniki Wrocławskiej na podstawie książki "Architektura sakralna Łodzi w okresie przemysłowego rozwoju miasta 1821-1914" (Łódź 1995), w 2005 tytuł profesora nauk humanistycznych. Prowadzi zajęcia z zakresu architektury polskiej i powszechnej XIX i XX w., kursy analityczno-specjalizacyjne oraz seminarium magistersko-doktoranckie. Członek Oddziału Łódzkiego Stowarzyszenia Historyków Sztuki, Łódzkiego Towarzystwa Naukowego - Wydział Sztuki i Nauk o Sztuce, Towarzystwa Opieki nad Zabytkami w Łodzi, współzałożyciel i członek Rady Rewizyjnej Towarzystwa Opieki nad Starym Cmentarzem przy ul. Ogrodowej w Łodzi, współzałożyciel i członek Rady Fundacji na Rzecz Ratowania Kaplicy Karola Scheiblera w Łodzi, współzałożyciel i członek Rady Fundacji "Lux pro Monumentis", członek redakcji serii wydawniczej "Sztuka Polski Środkowej" oraz pisma "Art Inquiry. Recherches sur les arts", redaktor naczelny pisma „TECHNE/TEXNH. Pismo Łódzkich Historyków Sztuki”. Zaangażowany w działania na rzecz ochrony i ratowania łódzkich zabytków.

Publikacje książkowe (w wyborze): Stary Cmentarz Ewangelicko-Augsburski w Łodzi [zdjęcia: Andrzej Pukaczewski, Włodzimierz Małek] (1992) – Nagroda Złoty Ekslibris za rok 1992, Architektura sakralna Łodzi w okresie przemysłowego rozwoju miasta 1821-1914 (1995), Polska architektura sakralna w poszukiwaniu stylu narodowego (2000, II wydanie 2002), Jak zbudowano przemysłową Łódź: architektura i urbanistyka miasta w latach 1821-1914 (2001) – Nagroda Złoty Ekslibris za rok 2001, Ginące piękno : [Stary Cmentarz Ewangelicko-Augsburski w Łodzi] [fot. Włodzimierz Małek] (2003), Atlas architektury dawnej Łodzi do 1939 r. (2003, II wydanie 2008), Kościoły Łodzi (2004), Piotrkowska 77 (2005), Willa Oskara Zieglera : siedziba Łódzkiego Towarzystwa Naukowego (2006), Kaplica grobowa Karola Scheiblera w Łodzi : perła architektury neogotyckiej (2006), Pałac Karola Poznańskiego : siedziba Akademii Muzycznej w Łodzi (2008), Łódzkie synagogi : wirtualne dziedzictwo „zaginionej dzielnicy” [współautorstwo: Rafał Szrajber] (2009), Ludzie, którzy zbudowali Łódź: leksykon architektów i budowniczych miasta : do 1939 r. (2009), Willa Leopolda Kindermanna : Galeria Willa Miejskiej Galerii Sztuki w Łodzi [współautorstwo: Piotr Gryglewski] (2009), Łódzkie wille fabrykanckie (2013), Wielkie rody fabrykanckie Łodzi i ich rola w ukształtowaniu oblicza miasta : Geyerowie, Scheiblerowie, Poznańscy, Heinzlowie, Kindermannowie (2014).

Wielkie rody fabrykanckie Łodzi (fragmenty)

WSTĘP

Niniejsza publikacja skupia się na prezentacji dokonów istotnych z punktu widzenia historii sztuki, wzbogacających miasto o dzieła mające rangę artystyczną, stanowiących jego ozdobę. W krąg ten możemy włączyć zarówno budynki przemysłowe o niezaprzeczalnych walorach architektonicznych, rezydencje o różnej skali i formie, budynki kultu religijnego: kościoły, cerkwie

i synagogi, gmachy szkół, szpitali, a także ciekawe architektoniczne zespoły domów robotniczych. Związany jest z tym wystrój wielu gmachów - przede wszystkim rezydencji i kościołów. Dzieła te tworzyli miejscowi artyści i rzemieślnicy, w wielu przypadkach sprowadzeni do miasta na krótszy czy dłuższy czas przez najzamożniejszych przemysłowców. Zamawiano je także u twórców spoza Łodzi, niejednokrotnie zagranicznych. W rezultacie w dzisiejszej Łodzi możemy odnaleźć prace o różnorodnej proveniencji, często autorstwa znaczących europejskich artystów i warsztatów. (s. 7)

GEYEROWIE

BIŁAŁA FABRYKA

Budynek Biłej Fabryki Geyera, mimo że pod koniec XIX wieku powstało kilka innych dużych kompleksów przemysłowych, pozostał jednym z najważniejszych akcentów architektonicznych miasta i największym gmachem fabrycznym przy głównej arterii komunikacyjnej Łodzi - ul. Piotrkowskiej. Znakomicie łączy się on w jej perspektywie ze wzniesionymi w tej części miasta na początku XX wieku dużymi świątyniami: katolickim kościołem św. Stanisława Kostki (obecnie archikatedra) i luterańskim kościołem św. Mateusza. (s. 31)

DOMY, PAŁACE, WILLE

Po sprzedaży pałacu fabrykant z rodziną przeniósł się do dawnego domu Langego, po zachodniej stronie ul. Piotrkowskiej, na rogu ul. Czerwonej, gdzie wcześniej mieszkali majstrowie fabryczni. Tam Ludwik Geyer zmarł.

W okresie rozwoju firmy, w latach trzydziestych i czterdziestych XIX wieku, fabrykant wznosił szereg obiektów na obszernym terenie przy ul. Piotrkowskiej, po obu stronach Jasienia. Jak stwierdzał w cytowanym wcześniej piśmie z 1835 roku, wybudował do tego czasu 20 budynków upiększających do dziś miasto. Około 1840 roku powstał dom, który później odegrał istotną rolę, tak w życiu miasta, jak i w dziejach rodziny. Mowa tu o jednopiętrowym murywanym budynku, w którym pierwotnie znajdowały się warsztaty, położonym po północnej stronie przedziałni (obecnie ul. Piotrkowska 280), założonym na rzucie prostokąta o wymiarach 32 x 20

Dawny Dom Zabaw, następnie willa Gustawa Geyera przy ul. Piotrkowskiej 280 – witraż w klatce schodowej. Fot. K. Stefański.

łokci z „aneksem od tyłu na schody” o wymiarach 10 x 8,25 łokcia, krytym gontem. Miał on na dole jedną dużą izbę, na górze zaś dwie. Na parterze znajdowały się blacharnia, tokarnia i ślusarnia, a na piętrze warsztat stolarski. W niedziele i święta duża izba na dole przeznaczana była na zabawy i przedstawienia teatralne. W tej właśnie sali wystąpił w 1846 roku zespół Pietrzykowskiego, jedna z pierwszych polskich trup teatralnych, jakie pojawiły się w Łodzi. Z tego względu w opisach majątku Geyera budynek ten określono jako „Dom Zabaw, zwany Industria”.

W późniejszym czasie, gdy synowie Geyera założyli własne rodziny, Dom Zabaw został rozbudowany i przekształcony w dom mieszkalny, zyskując charakter willi otoczonej ogrodem. W 1873 roku zamieszkał tam Gustaw Geyer ze swoją świeżo poślubioną małżonką, Heleną. (s. 36)

ŻYCIE DOCZESNE, ŻYCIE WIECZNE

Do najważniejszych inicjatyw szkolnych tego okresu należało utworzenie w 1896 roku przez Łódzkie Chrześcijańskie Towarzystwo Dobroczynności Łódzkiej Szkoły Rzemiosł, która miała kształcić młodzież w zawodach rzemieślniczych. Budowę odpowiedniej siedziby umożliwił hojny dar Emila Geyera w wysokości 30 tys. rubli. Dzięki temu wzniesiono w latach 1902-1903 duży, dwupiętrowy gmach szkolny przy ul. Wodnej 34.

Jest to obiekt, którego architekturę cechują uproszczone formy neorenesansowe, z dużymi oknami, właściwie doświetlającymi sale lekcyjne. W fasadzie znajdują się emblematy różnego rodzaju rzemiosł nauczanych w szkole. [...]

Gmach zaprojektował znany łódzki architekt, Kazimierz Pomian-Sokołowski (1854-1909), jedna z najciekawszych postaci miasta tego okresu. Był absolwentem ceniowej w tamtej epoce Politechniki w Rydzu. Po osiedleniu się w Łodzi rozpoczął aktywną działalność nie tylko zawodową, ale także społeczną. Po pierwszej wojnie światowej, w 1922 roku, nauczanie w Łódzkiej Szkole Rzemiosł powierzono ojcom salezjanom, mającym duże doświadczenie w pracy z młodzieżą. Dzięki ich wysiłkom szkoła w okresie międzywojennym została znacznie rozbudowana i zajęła duży obszar wzdłuż ul. Wodnej 36, gdzie powstała również kaplica Matki Boskiej Wspomożenia Wiernych. W okresie PRL-u, w 1962 roku, prowadzenie szkoły odebrano salezjanom, ale powrócili oni do niej w 1991 roku. Obecnie znajduje się tam Salezjańskie Liceum i Gimnazjum im. Księdza Bosko (wraz z bursą). Uruchomiono tam również Salezjańską Wyższą Szkołę Ekonomii i Zarządzania. (s. 43-44)

Fabryka L. Geyera od strony południowo-zachodniej. Fotografia archiwalna z lat międzywojennych. Wg "Giewont" 1928.

Zespół budynków szkolnych Towarzystwa Salezjańskiego w Łodzi przy ul. Wodnej. Fot. K. Stefański.

SCHEIBLEROWIE

ZESPOŁY PRZEMYSŁOWE: CENTRALA I KSIĘŻY MŁYN

Najważniejszym dziedzictwem, jakie pozostawili po sobie Scheiblerowie, są wielkie zespoły przemysłowo-mieszkalne przy Wodnym Rynku (obecnie pl. Zwycięstwa) oraz na Księżym Młynie. Pierwszym przedsięwzięciem podjętym na terenie miasta przez Karola Scheiblera była zabudowa terenu przy Wodnym Rynku, który otrzymał w wieczyste użytkowanie. W 1854 roku rozpoczął tam budowę przędzalni, która stała w południowej pierzei placu. W ciągu następnych piętnastu lat Scheibler wybudował tam szereg nowych obiektów: kolejną przędzalnię, tkalnię, kotłownię, magazyn, wykończalnię i kilka budynków pomocniczych. Stworzyły one zwarty zespół pięciu ustawionych równolegle, jedna za drugą, budowli, które spajał ustawiony poprzecznie od strony wschodniej gmach wykończalni. Są to budynki o ceglanych elewacjach z zastosowaniem uproszczonych motywów neorenesansowych. (s. 54)

Widok założenia na Księżym Młynie. Rycina ze zbiorów Domu Wydawniczego Księży Młyn.

Inną ważną budowlą przemysłową jest elektrownia wybudowana w 1910 roku na terenie dawnego zakładu bielnicowego, od strony ul. Milionowej. Określa się ją często mianem secesyjnej, o czym decyduje zarówno zewnętrzna architektura, jak i dekoracja wnętrza. Budynek składa się z dwóch połączonych ze sobą hal. Zastosowano w nim żelbetonową, modernistyczną konstrukcję. Duże przeszklenia w ścianach szczytowych, miękkie linie i skontrastowanie części tynkowanych i ceglanych nadają budowli interesujący wyraz plastyczny, sytuując ją między późną secesją a wczesnym modernizmem.

We wnętrzu duża hala turbin otrzymała kasetonowe sklepienie o konstrukcji żelbetowej i dekorację w duchu późnej secesji. To z pewnością jeden z najbardziej nowatorskich budynków przemysłowych w architekturze polskiej.

Za autora elektrowni uchodzi inżynier Alfred Frisch, pracujący w tym czasie dla zakładów, który sygnował kopie projektów. (s. 58-59)

OBYWATELE MIASTA ŁODZI

Jako pierwszy w Łodzi szpital przyfabryczny ufundował Karol Scheibler. W latach 1882-1884 stanął duży gmach mogący pomieścić 50 łóżek. Istotną rolę w jego powstaniu odegrał dr Karol Jonscher, domowy lekarz Scheiblerów, wrażliwy na potrzeby innych. Szpital stanął w sąsiedztwie zespołu prze-

Dawna elektrownia scheiblerowska – stan obecny (2014). Fot. K. Stefański.

mysłowego na Księżym Młynie, przy ul. Przędzalnianej, na obszernej działce na rogu ul. Milionowej. [...]

Kolejnym ważnym wydarzeniem związanym z omawianą dziedziną było ufundowanie przez Matyldę i Edwarda Herbstów, wspomnianego już wcześniej, pierwszego w Łodzi szpitala dziecięcego. Była to inicjatywa zapoczątkowana przez Emila i Olgę Geyerów. Uwidoczniała ona uwrażliwienie przedstawicieli łódzkiej burżuazji na ciężką sytuację dzieci w przemysłowym mieście, pozbawionym dostatecznej ilości zieleni, gdzie powietrze zatrute było wyziewami z fabryk. Gorącym orędownikiem budowy szpitala dziecięcego był doktor Karol Jonscher. Realizację zamierzenia umożliwił dopiero hojny dar Herbstów, którzy przekazali na ten cel 200 tys. rubli. Wiązało się to z tragicznym wydarzeniem w dziejach rodziny, jakim była śmierć córki Herbstów, Anny Marii, zmarłej na zapalenie opon mózgowych w 1899 roku, w wieku 9 i pół roku.

Chęć upamiętnienia córki sprawiła, że w latach 1903-1905 powstał największy i najnowocześniejszy tego typu obiekt na ziemiach polskich. Jego projekt wykonał zatrudniony w tym czasie w zakładach scheiblerowskich architekt Paweł Riebenschahm. Zastosował on rozpowszechniający się w tym okresie system pawilonowy, z kilkoma niewysokimi budynkami rozmieszczonymi na dużym zadrzewionym obszarze, pomiędzy ul. Rokicińską (obecnie al. Piłsudskiego) a ul. Fabryczną, na terenie wówczas znajdującym się na obrzeżach miasta, sąsiadującym od północy z Księżym Młynem. (s. 78-79)

Szpital dziecięcy Anny Marii (obecnie Ośrodek Pediatryczny im. dr. Janusza Korczaka). Pocztówka z początku XX wieku ze zbiorów autora.

POZNAŃSCY

FUNDAMENT SUKCESU:

ZESPÓŁ FABRYCZNY PRZY UL. OGRODOWEJ - MANUFAKTURA

Architektura obiektów fabrycznych zakładów Poznańskiego operuje ceglany, nietynkowanymi elewacjami i detalem łączącym motywy neorenesansowe z akcentami czerpanymi z architektury obronnej. Tego rodzaju ceglane formy, które znalazły zastosowanie także w budowanym w latach siedemdziesiątych zespole fabrycznym Scheiblera na Księżym Młynie, a później w wielu innych gmachach przemysłowych Łodzi, stały się charakterystycznym akcentem miasta. Nietynkowane elewacje odróżniały zdecydowanie architekturę przemysłową tego okresu od budowli powstających w pierwszej połowie XIX wieku. Stosowanie ceglanych form było manierą przeniesioną na ziemię polskie z Niemiec, gdzie określano je mianem stylu Rohbau (budowla surowa).[...]

Podobną stylistykę zastosowano także w domach wybudowanych przez Poznańskiego dla robotników w najbliższym sąsiedztwie fabryki. Budowa tego rodzaju domów, zgodna z tendencjami panującymi w uprzemysłowionych krajach europejskich, była posunięciem bardzo rozsądnym. Pozwalała na trwałe związanie z fabryką najbardziej doświadczonej grupy pracowników i stabilizację załogi. Było to ważne w sytuacji, gdy brakowało utrwalonych tradycji robotniczych, a dużą część załogi stanowili przypadkowi ludzie przybywający do miasta ze wsi i niemający żadnego doświadczenia w pracy w przemyśle. Budując robotnicze domy, Poznański poszedł śladem swojego wielkiego rywala, Karola Scheiblera, twórcy osiedla na Księżym Młynie. Wybrał jednak inny wariant. Dysponując mniejszą przestrzenią, wznosił w latach 1879-1882 dwa wielkie, trzypiętrowe budynki, usytuowane wzdłuż ul. Ogrodowej, po obu stronach zbiegu z ul. Długą (obecnie ul. Gdańska), po przeciwnej stronie wielkiej przędzalni (pierwszy z tych domów, od strony wschodniej, otynkowano). Trzeci dom, położony na dalszym, zachodnim odcinku ul. Ogrodowej powstał w 1896 roku, a uzupełnił go kolejny, wzniesiony w latach 1912-1913 przez Edwarda Rosenthala. (s. 99-100)

Domy robotnicze zakładów Poznańskiego. Fot. archiwalna W. Pfeiffer, ze zbiorów APL.

Szpital żydowski fundacji małżonków L. i I. Poznańskich. Wg B. Wilkowskiego, *Widoki miasta Łodzi*, 1896.

POTRZEBY WSPÓŁWYZNAWCÓW I WSPÓŁOBYWATELI

Wyraźnym dowodem troski łódzkiego fabrykanta o współwyznawców była także budowa odrębnego szpitala dla żydowskiej ludności Łodzi. Znajdowała się ona bowiem w wyjątkowo trudnej sytuacji. Niewielki szpital miejski był zbyt mały w stosunku do liczby mieszkańców, a przy tym nie prowadził odrębnej kuchni koszernej. Z tego powodu nie mogli z niego korzystać Żydzi ortodoksyjni, których odsyłano do żydowskiego szpitala w Warszawie. W tej sytuacji już na początku lat osiemdziesiątych łódzki fabrykant podjął decyzję o budowie w Łodzi osobnego szpitala żydowskiego. Najpierw utworzył niewielki, tymczasowy szpital żydowski w sąsiedztwie swoich zakładów przy ul. Drewnowskiej.

Jednocześnie rozpoczął przygotowania do budowy nowego, dużego gmachu, którego projekt powstał w 1883 roku. Miał to być duży budynek na planie litery H, z dwoma poprzecznymi skrzydłami na końcach podłużnego korpusu i ryzalitami na osi poprzecznej. Elewacje opracowane zostały w duchu renesansowo-manierystycznym. Projekt wykonał Juliusz Jung przy współpracy z Hilarym Majewskim. Budowa ruszyła jednak dopiero w 1886 roku, a w tym czasie plany uległy przekształceniu - w elewacjach zastosowano bardziej dostojne w wyrazie formy dojrzalego renesansu. Cztery lata później wspaniały gmach oddano do użytku - nazwano go „Szpitalem fundacji Izraela i Leony małżonków Poznańskich”.

Obiekt o dekoracyjnej neorenesansowej architekturze należał do najbardziej efektownych budowli w mieście i najlepiej urządzonych szpitali na ziemiach polskich. Stanął na skraju miasta, w pobliżu parku Helenów, w otoczeniu zieleni. [...]

Warto dodać, że w szpitalu, choć ufundowany został jako żydowski, w praktyce leczono chorych niezależnie od wyznawanej religii. (s. 115)

HEINZLOWIE

FABRYKA I PAŁACE

Pod koniec lat siedemdziesiątych XIX wieku wartość produkcji zakładów Juliusza Heinza pozwoliła mu na pierwszą inwestycję o prestiżowym charakterze - budowę śródmiejskiego pałacu we frontowej części posesji nr 529, której tylną część zajmowały budowle przemysłowe. Obiekt był zapewne gotowy w 1880 roku lub krótko później. Na wieńczącej budowlę grupie rzeźbiarskiej umieszczono datę „1880”, a tego typu elementy zamawia się zwykle w momencie kończenia budowli lub gdy jest ona gotowa przynajmniej w stanie surowym. Brak podstaw źródłowych, by obiekt datować, jak się czyni najczęściej, na rok 1882. Podobnie błędne informacje są podawane na temat autorstwa obiektu - bez żadnych podstaw jest on przypisywany architektowi miejskiemu Łodzi Hilaremu Majewskiemu. Wiadomo, że budynek wzniosł sprowadzony przez Heinza z Wrocławia budowniczy Otto Gehlig, o którym wspomniano już wcześniej. (s. 130)

Okna na pierwszym piętrze ujęto eadiculami skomponowanymi z półkolumniek i trójkątnych szczytów. W skrajnych osiach znalazły się wykusze z dużymi oknami zakończonymi łukami podobnymi do tych w oknach parteru. W kondygnacji wieńczącej umieszczono małe kwadratowe okna, które zostały ulokowane między płycinami wypełnionymi dekoracyjnymi reliefami z symbolicznymi przedstawieniami handlu, rzemiosła i przemysłu, tworzącymi rodzaj fryzu wieńczącego. Nad tym umieszczono mocno wysunięty gzyms krokoszykowy i attykę, w części środkowej tralkową. W zwieńczeniu, na osi gmachu, posadowiono grupę rzeźbiarską z trzema alegorycznymi postaciami kobiecymi - dwie siedzące po bokach mają przy sobie przedmioty symbolizujące przemysł (koło zębate, wrzeciono) i handel (kadyceusz, kotwica, beczka), środkową stojącą postać można interpretować jako alegorię wolności. U podstawy tej grupy widnieje sygnatura „E. M. S. // 1880.”, której nie udało się do tej pory rozszyfrować. (s. 132)

Już wcześniej, na przełomie lat siedemdziesiątych i osiemdziesiątych, Juliusz Heinzel skupił ziemie leżące na terenie osady Radogoszcz, położonej na północ od Łodzi, przy szosie wiodącej do Zgierza, znakomicie nadające się do tego

Fot. Komputerowa rekonstrukcja pałacu na Julianowie – widok od północnego zachodu. Opracowała M. Stefańska.

Dawny pałac Juliusza Heinza przy ul. Piotrkowskiej – grupa rzeźbiarska w zwieńczeniu. Fot. K. Stefański.

celu. Teren ten nazwano, od imienia właściciela, Julianowem. W czerwcu 1889 roku rozpoczęła się tam budowa „letniego” pałacu, który miał być, jak zapowiadała łódzka prasa, *jednym z najokazalszych budynków w okolicy.*

Gmach budowany był pod kierunkiem Otto Gehliga przy udziale Alwilla Jankaua, kolejnego architekta sprowadzonego do Łodzi przez Juliusza Heinza. [...]

W otoczeniu obszernego parku powstała najwspanialsza łódzka rezydencja fabrykancka o charakterze podmiejskiego pałacu, uwidaczniająca arystokratyczne ambicje rodziny. Obiekt założony został na planie litery „U” z głównym skrzydłem skierowanym elewacją frontową w stronę zachodnią, w kierunku ul. Zgierskiej i z dwoma krótkimi skrzydłami poprzecznymi biegnącymi w stronę wschodnią - północne z nich było przedłużone o niższą część. Główne wejście usytuowano w bocznej, północnej elewacji, skierowanej w kierunku stawów, i poprzedzone zostało rozległym podjazdem i schodami. (s. 133)

Lata wojny doprowadziły Heinzlów do ruiny i rodzina zmuszona była stopniowo wyprzedawać swój majątek. Dobra julianowskie partiami parcelowano i wystawiano na sprzedaż. W ten sposób na obszarze tym ukształtowano w latach międzywojennych willową dzielnicę Julianów.

Ostatecznie na początku 1938 roku pałac z otaczającym go, pozostałym po parcelacji, ogrodem wykupiło miasto za 1 200 tys. zł [...] (s. 135)

Pałac Juliusza Heinza na Julianowie.
Fot. archiwalne ze zbiorów APL.

KINDERMANOWIE

WILLE I PAŁACE

Wille przy ul. Wólczańskiej 31/33

Najwcześniejszą z ważnych artystycznie rezydencji rodziny jest willa Leopolda Kindermanna, będąca jednym z najbardziej znanych zabytków miasta. Sława budynku rozpoczęła się wraz z „odkryciem” łódzkiej secesji przez Mieczysława Wallisa w książce „Secesja” wydanej w 1967 roku. [...]

Budowa obiektu związana była ze ślubem Leopolda z Laurą Elizą Feder (podobnie jak mąż nie używała pierwszego imienia), urodzoną w 1879 roku. Była ona córką przemysłowca Henryka Federa, współwłaściciela zakładów „Feder & Viye” mieszczących się przy ul. św. Benedykta 17 (obecnie ul. 6 Sierpnia). Pobrali się w listopadzie 1897 roku. Panna młoda otrzymała w posagu ślubnym teren przy ul. Wólczańskiej 31 (nr hipoteczny 790). Na tej działce młodzi małżonkowie postanowili wznieść swój dom. Minęło jednak kilka lat, nim przystąpiono do urzeczywistnienia planów, a tymczasem Leopold i Eliza Kindermannowie mieszkali w opisanym wcześniej domu Franciszka Kindermanna przy ul. św. Andrzeja 14.

Projekt nowego domu zamówiono w 1902 roku u modnego wówczas architekta łódzkiego Gustawa Landau-Gutentegera (1864-1924). Obiekt ukończono w następnym roku, o czym świadczy umieszczona na elewacji

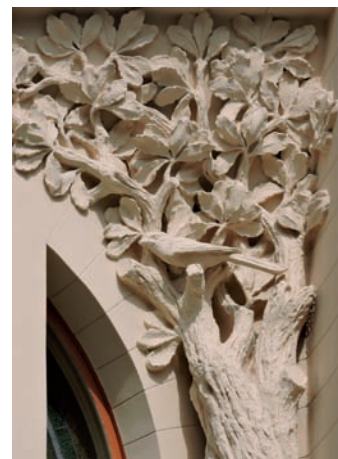
data: „1903”. Nie oznacza to jednak, że budynek nadawał się do zamieszkania - zapewne był gotowy wówczas jedynie w stanie surowym. Jeszcze długo trwały prace przy wykończeniu i wystroju wnętrza - co było częste w łódzkich warunkach. Na ich przedłużenie miały wpływ wydarzenia rewolucji 1905 roku, w trakcie których rodzina wyjechała z Łodzi. Dom został wykończony dopiero na przełomie 1909 i 1910 roku i wówczas Kindermannowie w nim zamieszkali. (s. 161)

Szczupłość działki zadecydowała nie tylko o nietypowym ułożeniu budynku, ale także o jego układzie i kameralnym kształcie. Budowla założona została na planie o zarysie zbliżonym do kwadratu - z prostymi elewacjami od strony ulicy i sąsiedniej posesji oraz nieregularną linią od strony ogrodu i wydatnym ryzalitem wejściowym od strony dziedzińca. Uwagę zwraca zróżnicowana bryła budowli, którą urozmaicają liczne elementy. Od strony ulicy jest to wykusz, od strony niewielkiego dziedzińca rozbudowany portyk wejściowy z podjazdem i schodkami oraz narożny ryzalit z tarasem na wysokości pierwszego piętra. (s. 162)

Pałac Juliusza Kindermanna przy ul. Piotrkowskiej 139

Budynek otrzymał niezwykle interesującą sześciosiową fasadę, łączącą w sobie elementy renesansu florenckiego, weneckiego i sztuki dalmatyńskiej, będącą jedną z ozdób centrum miasta. Część parterowa pokryta jest pseudorustyką w tynku. Znajdują się tutaj zamknięte półkoliście okna nawiązujące do florenckiego Quattrocenta. W skrajnej osi północnej ulokowano otwór bramy z przejazdem. Część parterowa tworzy cokół, na którym wznoszą się dwa piętra z elewacją pokrytą delikatnym boniowaniem. Okna na piętrze - poza drugą ośią od południa oraz skrajną ośią północną - ujęte są obramieniami wzorowanymi na rzymskim Palazzo della Cancelleria. [...]

Na wysokości drugiego piętra widoczna jest data: MDCCCXCVII - to rok ukończenia obiektu, choć jedynie w stanie surowym, bowiem prace we wnętrzach trwały z pewnością jeszcze do 1909 roku. Arkadowe zakończenia okien tej kondygnacji wchodzi w szeroki pas fryzu biegnącego górną. Wypełnia go barwna

Dawna willa Leopolda Kindermanna, obecnie Galeria Willa Miejskiej Galerii Sztuki w Łodzi – fragment dekoracji ryzalitu południowego. Fot. K. Stefański.

kompozycja mozaikowa, ukazująca w sposób symboliczny transport bawełny z egzotycznych krajów azjatyckich do Europy.

W kompozycji widoczne są postacie w barwnych orientalnych strojach, maszt okrętu, wschodni kupcy, a historię zamyka po prawej stronie ubrany po europejsku przedsiębiorca - można się domyślać, że jest to przedstawiciel firmy Kindermannów, a może nawet sam Juliusz Kindermann. Ciekawe, że towarzyszy mu postać ubrana w polski strój szlachecki. To z pewnością wyraźny gest w kierunku polskiej społeczności łódzi. [...] Fasadę budynku wieńczy wydatny gzyms kroksztynowy. Wielowątkowa kompozycja fasady pałacu Juliusza Kindermanna czyni ją jedną z najciekawszych w architekturze Łodzi. (s. 172-174)

W cytowanych fragmentach pominięto przypisy.

Dawny pałac Juliusza Kindermanna – fragment mozaiki. Fot. K. Stefański.

Dawna willa Leopolda Kindermanna, obecnie Galeria Willa Miejskiej Galerii Sztuki w Łodzi – portyk z podjazdem. Fot. K. Stefański.

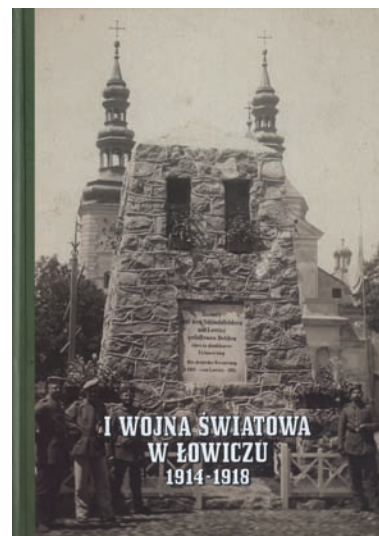
NAJLEPSZA KSIĄŻKA O ZIEMI ŁÓDZKIEJ

I wojna światowa w Łowiczu 1914-1918 / Maciej Malangiewicz & Jacek Rutkowski. - Łowicz : Łowicki Ośrodek Kultury, 2014. - 152 s. : il. kolor. ; 31 cm. – Bibliogr. - Zawiera również: Jak tylko pamięcią sięgnę. Streszczenie z mego życia od dzieciństwa do starości (fragment) / Stanisław Wódka (1890-1962). Zapiski z wielkiej wojny europejskiej / Władysław Anyszka (1848-1923). Notatki jeńca z Dänholmu i zamku Celle, wydane w Łowiczu w 1928 roku / Karol Rybacki (1859-1935). Kalendarium I wojny światowej w Łowiczu.

Jacek Rutkowski (z lewej), Maciej Malangiewicz (z prawej)

Maciej Malangiewicz – animator kultury, popularyzator dziedzictwa kulturowego, dyrektor Łowickiego Ośrodka Kultury w Łowiczu. Pomysłodawca i twórca wielu wydarzeń, festiwali, inicjatyw promujących kulturę. Inicjator i wydawca płyt z muzyką ludową, książek i publikacji o tematyce regionalnej. Realizator wielu projektów współfinansowanych przez MKiDN, NCK, PISF. Nominowany do nagrody Polskiego Instytutu Sztuki Filmowej w kategorii „Książka o tematyce filmowej” za album „100 lat Kina w Łowiczu” (współautor). Wyróżniony odznaką „Zasłużony dla Kultury Polskiej”, w 2013 roku otrzymał nagrodę Marszałka Województwa Łódzkiego oraz Brązowy Krzyż Zasługi Prezydenta RP. Laureat tytułu „Łowiczanie Roku 2014” przyznawanego przez Kapitułę Tygodnika „Nowy Łowiczanie”.

Jacek Rutkowski ur. w 1966 r. w Łowiczu. Grafik, rysownik satyryczny, heraldyk i regionalista, zawodowo związany z firmą Folkstar.pl.

Autor i współautor publikacji popularyzujących dzieje i dorobek kulturowy Łowicza i regionu m.in. „Łowicz w XX wieku - kronika fotograficzna” (Złoty Ekslibris 2006) i „100 lat kina w Łowiczu”. Twórca i kustosz Muzeum Guzików w Łowiczu – najmniejszego muzeum w Europie. Współinicjator Ogólnopolskiej Akcji na Rzecz Ochrony Praw Autorskich Twórców Ludowych „Łapta złodzieja”, a także pomysłodawca i organizator Łowickiego Wyścigu Listonoszy. Autor opracowań graficznych wielu publikacji, projektów z dziedziny heraldyki i weksylogii (zespoły znaków samorządowych miast i gmin z terenu województw: łódzkiego, mazowieckiego, dolnośląskiego i wielkopolskiego); znaków graficznych oraz kilku tysięcy rysunkowych komentarzy satyrycznych publikowanych regularnie od 1985 r. w prasie krajowej i polonijnej. Wystawy rysunku: Polska, Bułgaria, Litwa, Francja. Wyróżniony przez Fundację Rozwoju Demokracji Lokalnej, laureat Nagrody im. Władysława Grabskiego, nominowany do Nagrody Polskiego Instytutu Sztuki Filmowej. Odznaczony m.in. Brązowym Krzyżem Zasługi, honorową odznaką Zasłużony dla Kultury Polskiej, Orderem Gloria OESSH II i III klasy. Komandor Zakonu Rycerskiego Świętego Grobu Bożego w Jerozolimie, sekretarz Zwierzchnictwa w Polsce.

I wojna światowa w Łowiczu 1914-1918 (fragmenty)

WSTĘP

Łowicz w przededniu wybuchu I wojny światowej był miastem ponad 16-tysięcznym. [...]

Wybuch światowego konfliktu zastał bezbronną mieszkańców miasta i okolicznych miejscowości nieświadomymi oblicza "nowoczesnej wojny". Splątał ich losy z tragiczną dolą trudnej do określenia liczby żołnierzy walczących za swych monarchów. [...]

Ci, którzy przetrwali cztery długie lata, osobiście doświadczali cudu Niepodległości. Noszone w sercach wielu pokoleń i wypowiedane w modlitwie błagania o wolną Polskę ziściły się w 1918 roku. Wolność nie była tylko zasługą wywalczoną w polu przez żołnierzy, ale wzrastała także wśród murów zrujnowanego miasta. Nie zabrakło odwagi, poświęcenia i współczucia dla bliźnich. Była też odpowiedzialność, honor i gotowość do pracy rozumianej jako służba dla dobra wspólnego. Łowicz, chociaż wynędzniały i poraniony ocalał, a wraz z nim i my, jako potomkowie bezpośrednich świadków wojennych wydarzeń. (s. 3)

Autorzy

1914

Wejście wojsk pruskich do Łowicza

W niedzielę 11 października z samego rana wyjechały z miasta wszystkie władze administracyjne.

Okolo godziny 10-ej pozostały jeszcze oddział kozaków, zaczął wysadzać mosty, najprzód Warszawski, lecz pomimo 5-krotnych wybuchów, kilka słupów zaledwie zostało wyrwanych. Rozlano następnie beczkę nafty na rozrzuconą słomę i zapalono. Buchnął ogień lecz tylko z nafty, po spaleniu się której - zaczął gasnąć z powodu mokrych desek i belek. Dla podsyceń ognia, zaczęli kozacy szabłami rąbać bariery - lecz robota szła powoli, rzuciła się im do pomocy dzieciarnia i starsi na ochotnika i bariery w moment połamano, podsycając niemi ogień.

W czasie palenia się mostu ukazał się nad nim aeroplan dwupłatowiec. Kozacy poczęli do niego strzelać, lecz bez skutku, gdyż był za wysoko. Po wyjściu ostatniego oddziału kozaków, okolo godz. 12-ej, nastąpiła w mieście pewna trwoga, w oczekiwaniu czegoś nieznanego.

Okolo godziny 5-ej po południu zakotłowało się w mieście, ludzie zaczęli uciekać w różnych kierunkach, zaczęto zamykać sklepy - w tym ukazało się kilkunastu Niemców na rowerach z bronią przewieszoną przez plecy, dalej kilku pieszych z bronią przygotowaną do strzału, następnie wjechał konny podjazd; niedługo po nim pułk ułanów pruskich i pułk dragonów, dalej po niedługim czasie weszła piechota i uszykowała się na rynku w czworobok - postawiwszy broń w kozły.

Po sprawdzeniu szeregów, momentalnie zaczęli się rozlokowywać po prywatnych mieszkaniach. Duża część piechoty zajęła szkołę realną wraz ze wszystkimi mieszkaniem należącymi do urzędników i profesorów szkoły. Oficerowie zaś, rozkwaterowali się po prywatnych mieszkaniach. (s. 29)

Jeńcy rosyjscy na Nowym Rynku w Łowiczu, ok. 1914 r., zbiory prywatne.

Najgorzej wyszli ci, co puciekali, gdyż mieszkania zamknięte siłą otwierali i zajmowali. Na ogół zachowywali się wszyscy poprawnie. Przeważnie byli to landwerzyści starsi, wielu było Polaków od Katowic i Mysłowic, ci nawet nieźle mówili po polsku. Za wzięte przedmioty płacili pieniędzmi pruskimi, papierowymi, które były przyjmowane w wartości 50 kop. za markę, chociaż niektórzy żądali, aby rubla liczono 1 markę

40 fenigów.

Najwięcej kupowali pocztówek z widokami i typami Łowicza - pisząc je na miejscu i wrzucając do polowej poczty w samochodzie, który co pewien czas odprawiano w stronę Prus. ("Łowiczanie" nr 42 z 16 października 1914 r., s. 1)(s. 30)

Fragment ul. Zduńskiej w Łowiczu, kartka pocztowa z okresu I wojny światowej, zbiory prywatne.

Ponowne wkroczenie wojsk rosyjskich do Łowicza przyjęto z radością. Dla rannych urządzono prowizoryczne szpitale w biurze powiatu, gmachu pomisjonarskim i kinematografie Eos. Komitet Obywatelski pod przewodnictwem Leona Gołębiowskiego na posiedzeniu 29 października, powołał Komisję Szacunkową, której zadaniem było podliczenie strat mieszkańców miasta, wynikających z toczących się działań wojennych.

Niebawem rozległy się radosne głosy, że wojsko rosyjskie idzie, i rzeczywiście biegli szybko pojedynczy żołnierze, wybijając bagnietem lub biorąc do niewoli pozostałych Niemców, część wojska się zatrzymała, reszta ścigała w dalszym ciągu cofających się.

Żołnierze zgrzani, zmęczeni i głodni, zapelnili rynek i ulice. Sklepy zaczęto otwierać, ze wszystkich okien poczęto wyrzucać i z bram wynosić chleb, owoce, papierosy - jednym słowem wszystko co kto posiadał, chociaż zapasy wobec tygodniowego przebywania Niemców - były bardzo szczupłe.

Rzewny przedstawiali widok rezerwiści Polacy, gdy pozejmowawszy czapki poklekali u wrót Kolegiaty z korną modlitwą.

Po przyjeździe wojsk, ludzie zaczęli swobodniej oddychać i wychodzić z piwnic i wtedy dopiero mogliśmy oglądać całą grozę zniszczenia wywołanego przez wojnę. [...] ("Łowiczanie" nr 44 z 30 października 1914 r., s. 1)(s. 39)

Do niewiast Łowickich. Tym razem zwracam się do tej części kobiet naszych, które żądają wszystkiego od społeczeństwa - nic w zamian nie dając; chcą mówić o żonach i córkach wyrobników naszych. Gdy kobiety z inteligencji, zarówno bogatsze jak i mniej zamożne, wszystek czas swój poświęcały by nieść ulgę w niedoli, czy to urządzane szpitale, czy dyżury w nich, czy zajmując się bezpłatnymi obiadami. Wy tylko jedne nie poczuwały się do żadnego obowiązku, a gdy Was proszono o pomoc przy gotowaniu, lub przy jakiejś innej pracy - rzucałyście pytanie: ile płacić będą?

Gdy Wasi mężowie i bracia na równi z wszystkimi składają na polu walki ofiarę krwi swej i życia, wy dla tych braci i mężów nie chcieliście nawet umyć podłogi w gmachu szkolnym - w urządzającym się tam szpitalu, bo nie byłicie pewne - czy wam zapłacą. Więc nic bezpłatnie dla bliźnich uczynić nie chcecie. Doprawdy, wierzyć nie mogę, że jesteście polki i chrześcijanki!

Gdy idzie o sprawę ogólną, wszyscy powinni stać do pracy wedle zdolności i sił swoich. Tu niema różnicy nie ma pań i sług - są tylko polskie niewiasty! Gdy powstały bezpłatne kuchnie, czy która z Was ofiarowała bezpłatnie swą pomoc? Nie! Umiałyście tylko przyjść po obiad i grymasząc, czynić uwagi niegrzeczne - że te panie nie robią wam żadnej łaski. Jakim prawem i w imię czego, Wy, zdrowe i silne dacie by was obsługiwano? W czasie ciężkich dni wojny w Łowiczu, sami mężowie Wasi przyznają - że całym zajęciem waszym było noszenie pierzyn po domach i bramach i przyglądanie się żołnierzom - a mężowie i bracia obiadów nie jedli.

Czy z Was która pomyślała kiedy, że jeżeli tyle pań pracuje bezpłatnie, to i ja może mogłabym złożyć częśćkę swojej pracy - nie uczoney, prostej, ale z sercem całym. A jakież to wielkie zadowolenia moralne, gdy się człowiek w czymś bliźniemu przyczyni, gdy może coś dobrego i pożytecznego zrobić. Człowiek zdrowy, biorący wszystko od społeczeństwa, nic w zamian nie dając - jest pasożytem! jest żebrakiem, zasługującym jedynie na pogardę!

Więc obudźcie się, bądźcie ludzkimi, a zyskacie szacunek ludzki!

Karol Rybacki

(*"Łowiczanie"* nr 45 z 6 listopada 1914 r., s. 2)(s. 41)

Rabusie. Ludzie złej woli korzystając z ogólnego popłochu wywołanego hukami dział w okolicach łowicza, okradają mieszkania chroniących się do piwnic ludzi. Niektórzy z tych bandytów umyślnie sięgają trwogę opowiadając, jako by słyszeli od wojskowych, że niedługo się zacznie bombardowanie miasta i skoro dostrzegą, że ktoś opuścił mieszkanie, okradają go w dzień biały. Przeciwno tym właśnie bandytom winny być stosowane najsurowsze środki. (*"Łowiczanie"* nr 48 i 49 z 4 grudnia 1914 r., s. 3 *"Kronika miejskowa"*)(s. 49)

Wehrmachtsbordell na rogu ulic Zduńskiej i Browarnej, ok. 1915 r., zbiory prywatne.

1915

Podczas internowania Karola Rybackiego miasto jeszcze długo nie mogło wrócić do normalnego funkcjonowania. Tragiczna była pierwsza zima tej wojny. Niemcy zajęli wiele prywatnych budynków. W kościołach przetrzymywano jeńców rosyjskich. Odczuwalny był brak opału. Rozbierano drewniane budynki i parkany. W wyniku współpracy Żydów z okupantem, rozstrzelano wiele osób. Do Niemiec wywożono resztki zagrabionego majątku ruchomego. Grozę potęgował front niemiecko-rosyjski, który na kilka miesięcy zatrzymał się na linii rzeki Rawki, oddalonej zaledwie kilka kilometrów od miasta. Łowicz stał się miastem etapowym, składnicą, obozowiskiem i szpitalem w pasie przyfrontowym. Tu urządzono największe szpitale-lazarety wojskowe, składy amunicji, utrzymywano rezerwowe oddziały.

Miasto przybrało wygląd przygnębiający, wszędzie przerażające pustki i zniszczenia. Całość dopełniał deszcz i ślota, które utrzymywały się do końca stycznia 1915 roku. Niemcy przy użyciu głównie Żydów rozpoczęli przywracanie porządku i czystości w mieście. Zmieniono nazwy ulic i placów na niemieckie. Przemysł i rzemiosło pozbawione było surowców. Brakowało podstawowych produktów spożywczych. Szerzyła się nędza, choroby i prostytucja. Katastrofalnie przedstawiała się sprawa pomocy lekarskiej. Życie ludności zdominowała troska o przetrwanie. (s. 55)

Łowicz, skrzyżowanie ulic Zduńskiej i Browarnej, karta pocztowa z ok. 1915 r., zbiory prywatne.

1916

Druga połowa 1915 roku i pierwsze miesiące 1916 to kolejny etap jeszcze ograniczonej stabilizacji. Uruchomiono targi, wprowadzono nowe przepisy sanitarne. Rozpoczęło funkcjonowanie szkolnictwo powszechne i dwie szkoły średnie. Wznowiły działalność Ochotnicza Straż Ogniowa, Czytelnia dla Wszystkich, Towarzystwo Rolnicze, Towarzystwo Wzajemnego Kredytu, Towarzystwo Krajoznawcze czy Stowarzyszenie Robotników Chrześcijańskich. 3 maja odbyła się wielka patriotyczna manifestacja ulicami miasta, poprzedzona nabożeństwem. Po niej na dziedzińcu szkolnym, w sali Stowarzyszenia Robotników Chrześcijańskich i szkole na Korabce odbyły się okolicznościowe przemówienia. Ten radosny dzień zakończył się wieczorkiem muzycznym w Szkole Realnej. Za pozwoleniem niemieckiej cenzury 16 czerwca wyszła okolicznościowa „Jednodniówka” upamiętniająca obchody 125 rocznicy Konstytucji 3 Maja, ze sprzedaży której dochód przeznaczony był na rzecz kwesty pod hasłem „Ratujmy dzieci”.

Dożywianie ludności na dziedzińcu gimnazjum, okres I wojny światowej, zbiory prywatne.

5 listopada władze niemieckie odczytały w sali EOS-u akt ogłoszenia niepodległości Polski przez państwa centralne. Europa grzęzła w wojnie. Trwające walki osłabiły obie strony konfliktu. Kończyły się rezerwy ludzkie. Polacy stali się takowym kąskiem. Niemcy zaczęły myśleć o ustępstwach. Akt 5 listopada był pierwszym tego wyrazem.

W grudniu 1916 roku administracja niemiecka naznaczyła wybory do Rady Miejskiej w Łowiczu według ordynacji Hindenburga. Stosownie do regulaminu wyborczego, wybory odbywały się na zasadach kurialnych. Ludność Łowicza podzielono na 3 kurie. I kuria to przemysłowcy, kupcy, rzemieślnicy i handlarze. Do niej gremialnie zapisywali się Żydzi w celu przeprowadzenia swoich kandydatów, co się też stało. W następnych kuriach przepadli. Liczba zapisanych wyborców do tej kurii wynosiła 1012 osób w tym 617 Żydów i 395 chrześcijan. Żaden chrześcijanin z tej kurii nie wszedł do Rady. II kuria - właściciele domów, inteligencja i wolne zawody.

Zapisanych było 166 osób - 152 chrześcijan i 14 Żydów. Trzecia to sfery robotnicze. Tu zapisało się 320 osób, 216 chrześcijan i 104 Żydów. Listy sporządzone były w Magistracie przez urzędników niemieckich i pod ich wpływem ludność podzielona była na dwie przynależności państwowe - polską i żydowską (Jüdische). To była nowość wprowadzona przez Niemców w specjalnej rubryce.

Zapisy rozpoczęto 4 grudnia 1916 roku i trwały one 10 dni. Termin wyborów wyznaczono na 15 stycznia 1917 roku. Kandydaci na radnych to mężczyźni powyżej 30 lat, 2 lata zamieszkujący w mieście, władający językiem polskim w mowie i piśmie. Do przeprowadzenia wyborów wyznaczony został z urzędu przez prokuratora niemieckiego sądu okręgowego Pauera, Wydział Wyborczy złożony z prezydium i 6 asesorów. Prezydium stanowili Emil Balcer przewodniczący, Bronisław Łagowski i Efraim Rozenkranc. Ciężka na nich odpowiedzialność za dokładne i sumienne przeprowadzenie wyborów. Z kurii pierwszej wyszło, jak było do przewidzenia 6 Żydów większością głosów, pomimo jednogłośniego głosowania ze strony chrześcijan. Z kurii drugiej i trzeciej wyszło po 6 chrześcijan. Przy głosowaniu trzeciej kurii Żydzi robili formalną nagonkę na chrześcijan, podlegających ich wpływom i koniecznie chcieli wprowadzić do Rady zwolenników, aby mieć większość. Energiczna postawa chrześcijan przeszkodziła temu. Gdy zauważyli, że swoich zamiarów nie przeprowadzą cofnęli się i do głosowania w kurii trzeciej nie przystąpili. (s. 74-75)

1918

Na przełomie października i listopada 1918 roku w Łowiczu stacjonował 26 Ersatz - Batalion „Görlitz” w składzie prawie 300 żołnierzy i oficerów. Stan batalionu łącznie z komendą garnizonu i placu, personelem administracyjnym, woźnicami i magazynierami wynosił prawie 500 osób. Ponadto znajdował się sztab 8 pułku dragonów, pluton żandarmerii polowej (około 25-30 żandarmów na posterunkach w mieście i gminach), tajna policja polityczna (komendant, 4 agenci i grupa konfidentów). Przebywało też na terenie miasta ok. 100 urzędników i personel pomocniczy. Na początku listopada wybuch rewolucji w Niemczech, abdykacja cesarza i podpisanie zawieszenia broni na froncie zachodnim podziały na żołnierzy demoralizująco. Na 38. posiedzeniu Rady Miejskiej 10 listopada 1918, gdy Niemcy zaczęli się łamać, utworzono komitet bezpieczeństwa.

Wieść o powrocie Józefa Piłsudskiego z więzienia w Magdeburgu podziałała mobilizująco. W poniedziałek 11 listopada o godzinie 12.30 rozpoczęła się w kuźni p. Witkowskiego przy ul. 3 Maja odprawa komendantów lokalnych, sekcyjnych i kurierów. W godzinach popołudniowych oddział POW po zarządzonej na godzinę 17.00 zbiórce w Lasku Miejskim, spotkał się w koszarach z przewodniczącym rady żołnierskiej feldfeblem Zimmermanem. Żołnierze niemieccy początkowo oddali niewielką część broni i pewien zapas amunicji. Resztę broni, amunicji i cały sprzęt z koszarami przyrzekli przekazać przed wyjazdem z Łowicza. W zamian zażądali gwarancji bezpiecznego przejazdu do granicy pruskiej. Wieczorem w pełnym uzbrojeniu z taborami ruszyli na stację kaliską, by ewakuować się do Niemiec. Wysłany tam został oddział złożony z plutonu POW pod dowództwem por. Aleksandra Petelewicza i pluton harcerzy. Po wymianie zdań z dowódcą baonu i zagrożeniu zniszczeniem torów kolejowych, niemiecki batalion złożył broń. W ręce łowiczan trafiło około 1 tys. karabinów Mauser wz. 98 i bagnetów, 2 karabiny maszynowe Colta z kilkudziesięcioma skrzynkami amunicji i granatów, 2 samochody, wozy taborowe z końmi pociągowymi i wierzchowinami oraz kompletne umundurowania i bielizna, zapasy żywności i furażu.

O 23.30 sytuacja była całkowicie opanowana i miasto od tej pory znajdowało się pod władzą i bezpieczeństwem POW. Jedynie zabarykadowani żandarmi w swoim lokalu przy ulicy Podrzecznej (dom Skowrońskiego) bronili się do świtu dnia następnego i następnie wywiesili białą flagę. Do godziny 24.00 żołnierze IX obwodu POW pod komendą chorążego legionów Stefana Cieślaka i pozostający pod jego rozkazami harcerze, uczniowie seminarium nauczycielskiego oraz strażacy z Bochenia i Ostrowa rozbroili i obsadzili warty na: dworcach kolejowych, okręgowym magazynie żywnościowym na ul. Wesołej (browar), szpitalu epidemicznym, komendzie garnizonu i placu, szpitalu wojskowym, kasie powiatowej, gorzelnii na Zielkówce, pralni i łaźni wojskowej, magazynie za szpitalem św. Tadeusza, więzieniu, koszarach przy szosie łódzkiej i lokalu po żandarmach.

Tak zakończył się pierwszy dzień wolności po stułeciu przeszło niewoli. (s. 101)

Karol Rybacki (1859-1935) Łowicz
 "Notatki jeńca z Dänholmu i zamku Celle"
 wydane w Łowiczu w 1928 roku

Zachowana oryginalna pisownia

18 grudnia 1914 r.

Po trzech tygodniach ustawicznego bombardowania Łowicza i przebywania pozostałych mieszkańców w piwnicach, huk armat nagle ustal. Ten i ów zaczął wysuwać się z kryjówek. Wychodziliśmy na miasto by się policzyć i obejrzeć ślady wojny. Wszędzie zniszczenie, a czego nie dokonały niemieckie działa - rozgrabiła ludność - która pod gradem kul wynosiła z mieszkań i sklepów wszystko co się wynieść dało.

Obecnie jedynym marzeniem każdego było wypaść się, gdyż trzy tygodnie czuwania bardzo nas osłabiło, chodziliśmy jak cienie, lecz niestety i tego nam nie dano. Otrzymane pocztą pantoflową wiadomości doniosły, że Niemcy są już nie daleko, że będą lada chwila.

I nadszedł dzień 18 grudnia 1914 roku. Po południu ukazały się oddziały cyklistów z karabinami, za nimi kawaleria z bronią przygotowaną do strzału i dalej piechota składająca się przeważnie z landwery. Zatrzymali się na Starym Rynku - następnie zaczęło się rugowanie mieszkańców. Pozatykawszy tekturami powybijane okna powiedziałem sobie; nareszcie zasnę. W tem słyszę dobijanie się do drzwi, otwieram je - we drzwiach ukazuje się żołnierz - Ślęzak i mówi aby dać mieszkanie dla „sztab – arcta”. Na moją reklamację, że mam tylko jedno łóżko, odpowiedział: tak ma być i szlus! Wyniosłem się przeto z mieszkania na dół do kantoru, zabrałem kołdrę i garść bielizny - wszystko co mogłem wynieść! Do mieszkania więcej mnie nie puszczono i tę pierwszą noc miałem nareszcie mieć spokojną. Gdzie tam! Co minuta dobijali się żołnierze to do drzwi, to do okien i każdemu trzeba było tłumaczyć, że łóżek nie ma, że sam nie mam gdzie spać. Po bezsennej nocy zdawało się, że już nareszcie Niemcy się rozlokowali i dadzą spokój mieszkańcom, tymczasem co dzień ku Warszawie szły nowe wojska i miały postój w Łowiczu - skazani przeto byliśmy na wieczny niepokój.

Na drugi dzień niemieccy żandarmi nakazali otwierać sklepy, lecz po to jedynie aby niemieccy żołdacy mogli je plądrować. Wchodzili, brali co chcieli bez pieniędzy, byli i uczciwi - co płacili. Gdy zorganizował się już zarząd niemiecki, zaczęto czynić wywiady o nieprawomyślnych mieszkańcach. Usłuzni nasi przyjaciele z mniejszości w pierwszym rzędzie wskazali na mnie jako na człowieka, który największe musiał popełnić przestępstwo, gdyż go rozstrzelać chciano. I przybył do mnie do kantoru taki pan w urzędowej czapce, w towarzystwie żandarma i sprawdzwszy tożsamość osoby kazał mi iść za sobą. Nie pozwolił mi się nawet ruszyć, choćby dla wydania jakiegokolwiek dyspozycji i zaprowadził do domu, gdzie kiedyś mieszkał biskup Plater, tam była wojenna kancelaria. Spisał ze mnie protokół i zażądał paszportu. Przypomniałem sobie, że włożyłem do książeczki paszportowej świadectwo prawomyślności - jakie mi przysłał rosyjski naczelnik żandarmów po rozstrzelaniu telegrafisty Szulca przez księcia Abaszydze, podobno omyłkowo; chciałem je wyjąć z paszportu - lecz zauważył to i wyrwał mi z ręki; nie znając wówczas tych wszystkich form, obawiałem się by mnie nie wziął wskutek tego za jakiego szpie-

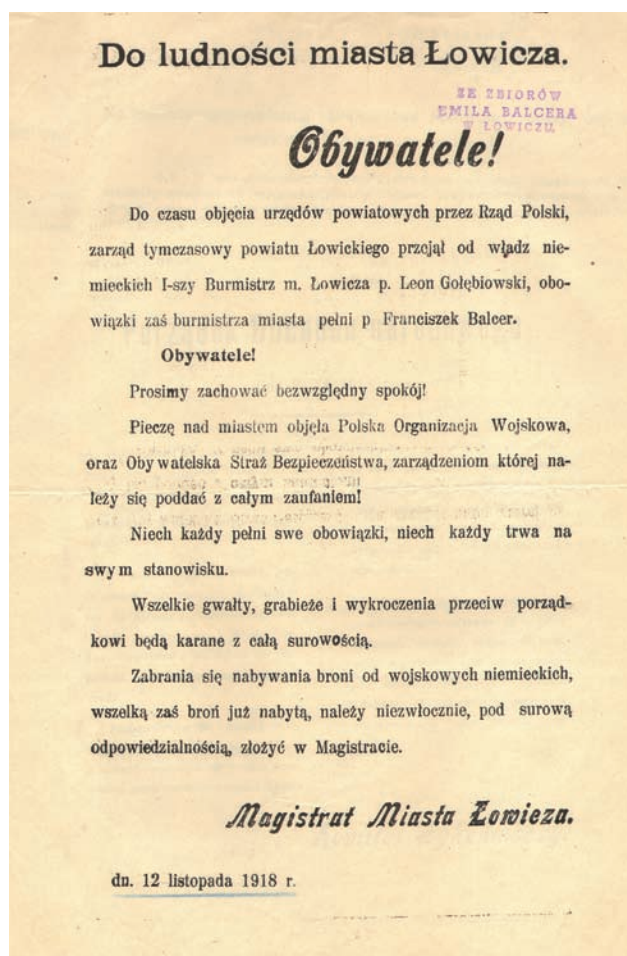
ga, później dopiero, w niewoli, dowiedziałem się od oficerów, że wywiadowcy cywilni otrzymywali świadectwa od pułków z napisem, że okaziciel niniejszego jest „druhom ruskoj armii!”

Po spisaniu protokołu, przywołał żołnierza z karabinem i odprowadził mnie na odwach mieszczący się w domu gdzie obecnie jest bursa Bartoszków. Na dole z prawej strony otworzył drzwi i wepchnął mnie do izby zadymionej, gdzie kilkunastu żołnierzy niemieckich leżało na słomie i polecił mnie pieczy wachmistrza, który miał nadzór nad placówką. Nowy komendant wskazał mi kąt na ziemi na słomie; no teraz chyba będę miał spokój, gdy mnie tak zacne strzeże grono, pomyślałem sobie.

Zaledwie zacząłem oswajać się z otoczeniem, wprowadzając tamże nowego gościa, sekretarza magistratu, Czychaczewa, jedynego prawosławnego człowieka, który pozostał w Łowiczu z obawy by mu nie zrabowano mieszkania, które miał urządzone dosyć przyzwoicie.

- I mnie aresztowano, ale nie wiem za co - rzekł zbliżając się do mnie. Pan przynajmniej coś tam pisał w gazecie, ale ja za co? Może jaki Żyd co na mnie powiedział - bo mam dosyć nieprzyjaciół.

- Prawdopodobnie rzekłem - i mnie musiał jakiś przyjaciel oddać przysługę, gdyż ci co mnie sądzili albo zginęli, albo gdzieś walczyli we Francji. Ci są zupełnie nowi, nawet nie wiedzieli, że istnieje jaki tygodnik "Łowiczanie". [...] (s.122)

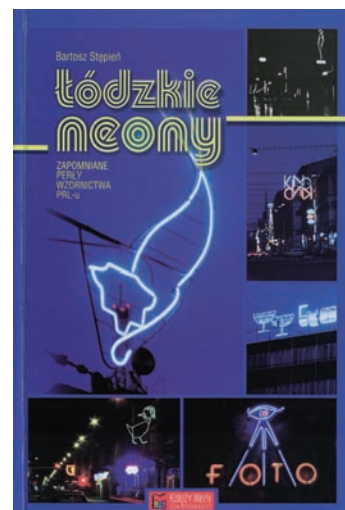
Odezwa z 12 XI 1918 r., zbiory Muzeum w Łowiczu D. 89.

NAJLEPSZE WYDAWNICTWO ALBUMOWE O ŁODZI

Łódzkie neony : zapomniane perły wzornictwa PRL-u / Bartosz Stępień ; [opracowanie graficzne Alicja Pukaczewska] - Łódź : Książy Młyn Dom Wydawniczy Michał Koliński, cop. 2014. - 115 s. : il. (w tym kolor.) ; 30 cm. - Bibliogr. - Z treści: Reklama w służbie narodu. Budowa i działanie neonów. Projektowanie neonów. Typy neonów. Neonizacja w Łodzi. Zmierzch neonów. W hołdzie neonom. Album.

Bartosz Stępień. Od najmłodszych lat zafascynowany Łodzią, w której się urodził w 1982 roku. Od 1999 roku zapalony fotograf-amator, dokumentujący rozmaite łódzkie miejsca i obiekty. Absolwent XXI Liceum Ogólnokształcącego im. Bolesława Prusa. W 2005 roku założył dwie strony internetowe: „Łódzkie Murale” (www.murale.mnc.pl) i „Łódzkie Ciekawostki” (www.ciekawostki.mnc.pl), traktujące odpowiednio o wielkoformatowych reklamach malowanych na ścianach kamienic w czasach PRL-u oraz o rozmaitych detalach architektonicznych często umykających uwadze Łódzian. Autor książek „Łódzkie murale – niedoceniona grafika reklamowa PRL-u” (2010) oraz „Łódzkie neony – zapomniane perły wzornictwa PRL-u” (2014) – obie ukazały się nakładem Domu Wydawniczego Książy Młyn Michał Koliński. Jednak jego największą pasją pozostają tramwaje. Od 1998 roku aktywnie działa w łódzkim stowarzyszeniu Klub Miłośników Starych Tramwajów, intensywnie popularyzując wiedzę o historii komunikacji miejskiej. W 2006 roku na Wydziale Nauk o Wychowaniu Uniwersytetu Łódzkiego obronił pracę magisterską o szkole elementarnej dla dzieci tramwajarzy. Aktywnie działa na rzecz utworzenia muzeum transportu na terenie zajezdni Brus. Na co dzień pracownik Muzeum Komunikacji Miejskiej MPK-Łódź.

Łódzkie neony : zapomniane perły wzornictwa PRL-u (fragmenty)

BUDOWA I DZIAŁANIE NEONÓW

Neon to rura jarzeniowa, czyli lampa wyładowcza, pracująca przy wysokim napięciu, wypełniona gazami szlachetnymi i ewentualnie parami metali pod niskim ciśnieniem. Te reklamy świetlne wykonuje się w postaci długich rur szklanych, często wewnątrz pokrytych warstwą luminoforu; na obu końcach rury wmontowane są elektrody. Świecenie rur jarzeniowych wywołują zjawiska elektroluminescencji oraz fluorescencji. Pierwsze z nich, podstawowe dla istoty działania neonu, to luminescencja spowodowana wyładowaniem elektrycznym (jarzeniowym) w gazach pod niskim ciśnieniem. Fluorescencja jest natomiast zjawiskiem wtórnym (i opcjonalnym), polegającym na świeceniu substancji zwanej luminoforem pod wpływem światła ultrafioletowego powstającego równoległe ze światłem widzialnym podczas jarzenia się gazu w rurze. Aby przełożyć powyższe zjawiska fizykochemiczne na język praktyki, należy sobie uświadomić, że gama kolorów dostępnych jedynie w wyniku elektroluminescencji gazów jest dosyć uboga. Gazy szlachetne używane do wypełniania rur neonowych świecą w następujących kolorach: neon na czerwono, hel na białą (biało-różowo), krypton na białą, ksenon na fioletowo, a argon na niebiesko. [...] Dzięki zastosowaniu różnych luminoforów i ewentualnie rur ze szkła barwionego, uzyskuje się ponad 30 różnych barw światła. (s. 7)

PRODUKCJA NEONÓW

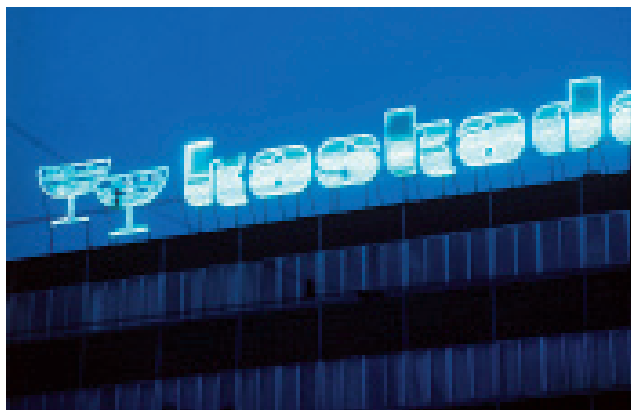
W pierwszym etapie tworzenia neonu technik szklarz ma zadanie powyginać rurki zgodnie z dostarczonym rysunkiem technicznym w skali 1:1. Na pierwszy rzut oka wydaje się to banalna czynność, jednak wymaga kunsztu, doświadczenia i opanowania. Pracownik, uzbrojony w palnik gazowo-powietrzny oraz odpowiednie szczypce, ogrzewa miejsce zgięcia do temperatury mięknienia (400°C-500°C) i formuje szklaną rurę, mając na uwadze wiele czynników mogących doprowadzić do strat cennego materiału (często sprowadzanego z Zachodu, zwłaszcza we wczesnych latach przemysłu neonowego). Po pierwsze, kolejność poszczególnych gięć musi być z góry zaplanowana, aby uniknąć błędów uniemożliwiających prawidłowe zakończenie pracy - zablokowanie możliwości kolejnego ruchu (zgięcia) zamyka dalszą drogę i procedurę należy zacząć ponownie na nowym materiale. Po drugie, ogrzewanie i schładzanie rury palnikiem, musi odbywać się równomiernie, gdyż w przeciwnym razie w rurce powstają naprężenia prowadzące do mikropęknięć i rys. Nie wolno też dopuścić do powstawania zbyt wielu przewężeń w miejscach zgięć - uniemożliwiłyby one dokładne rozprowadzenie luminoforu w dalszych etapach produkcji reklamy neonowej. Ostatnia uwaga ma charakter ogólny: praca z tak kruchym materiałem jak szkło musi być wykonywana przez osobę, która ma do tego powołanie. (s. 12)

TYPY NEONÓW

W najogólniejszym podziale neonów można wyróżnić instalacje wewnętrzne i zewnętrzne, przy czym te pierwsze są na ogół znacznie mniejsze ze względu na ograniczone miejsce we wnętrzu lokalu. Zewnętrzne natomiast dzielimy na wolno stojące i te umieszczane na budynkach; naturalnie tych drugich było o wiele więcej. Ze względu na miejsce zainstalowania na budynku, neony można podzielić na trzy zasadnicze typy: elewacyjne, wysięgnikowe i dachowe. Pierwsze z nich montowano najczęściej tuż nad górną linią okna wystawowego lub drzwi wejściowych, ale w taki sposób, by nie było ryzyka przypadkowego dotknięcia reklamy pod napięciem z okna lub balkonu powyżej. Ten typ został najbardziej rozpowszechniony, a pozostałe dwa rodzaje mogły go uzupełniać lub stanowić samodzielną konstrukcję. Neony na wysięgnikach, często nazywane semaforowymi albo poprzecznymi, cechowały się dobrą widocznością z perspektywy ulicy i często projektowano je z rozmachem - miały szerokość do kilku metrów, a wysokość nawet do kilkunastu. Przy doborze kolorystyki dla niższych sekcji danej reklamy należało unikać stosowania koloru zielonego i czerwonego, w taki sposób, że neon mógłby zostać pomyłony z sygnalizacją uliczną. Między innymi dlatego zalecano montaż konstrukcji co najmniej 4 m nad chodnikiem. Dodatkowo neony wysięgnikowe wymagały odpowiedniego stelaża z rur stalowych lub kształtowników, mogącego utrzymać ciężar reklamy i własny oraz wytrzymać podmuchy wiatru. Natomiast neony dachowe cechowały się wielką wysokością liter (do kilku metrów) i doskonałą widocznością, aczkolwiek instalowano je jedynie na budynkach zlokalizowanych przy większych skrzyżowaniach lub placach, gdyż w gęstej zabudowie były niewidoczne z poziomu ulicy. Ten typ neonów najczęściej wykorzystywano do celów propagandy politycznej lub handlowej. Aby zwiększyć atrakcyjności reklamy, często stosowano kombinacje dwóch lub wszystkich wymienionych typów, tworząc niejednokrotnie bardzo atrakcyjne wizualnie instalacje. (s. 15)

NEONIZACJA ŁODZI

Zainstalowanie we Francji w 1910 r. pierwszego neonu zainicjowało ogromne zmiany w zwyczajach i tradycjach handlu.

Neon na otwartym w 1974 r. budynku nowoczesnego zakładu gastronomicznego "Kaskada" wykonany wg projektu Jerzego Jankowskiego (we współpracy z Ryszardem Macharowskim i Romanem Szybalskim). Animowane kieliszki napelniały się napojem, a następnie pojawiały się w nich bańki gazu. W połowie lat 80. napis stracił jedną z liter, którą uzupełniono w 1987 r., na początku lat 90. neon znieruchomiał; początek lat 80. XX w. Fot. Tomasz Snopkiewicz.

Neon elewacyjny "Konwalia" oraz dosłowne zobrazowanie tej nazwy na wysięgu, ul. Piotrkowska 57, początek lat 70. XX w. Fot. z archiwum Sławomira Arabskiego.

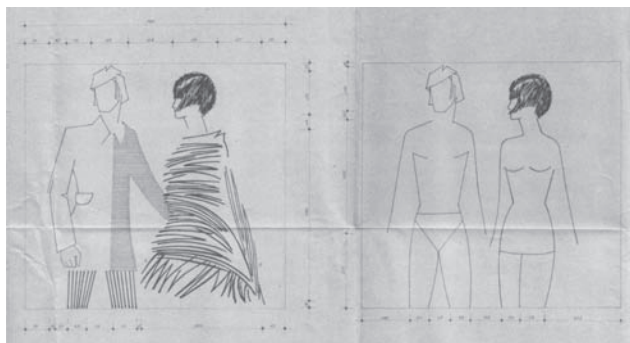
Ogromna popularność tej formy reklamy na całym świecie spowodowała, że niektórzy żartobliwie i dosłownie chcieli nazywać XX w. drugim oświeceniem. Noc stała się najlepszą „tablicą” do pisania neonowych ogłoszeń, a noce życia wielkich miast sprawiło, że nie brakowało ich odbiorców. Wielkie ośrodki miejskie, dotychczas po zmierzchu tonące w mroku, słabo oświetlone gazowymi latarniami, domagały się nowej ery światła i dynamiki. [...]

Również w Polsce wyczuwano potrzebę ożywienia miast środkami plastycznymi. W dzień monotonię i szarżę miały przełamywać kolorowe wielkoformatowe grafiki malowane na ścianach budynków, a mroki nocy - kolorowe neony. Rozświetlenie miast miało również symboliczny wymiar zakończenia czasu powojennej odbudowy i wejścia w nowy etap rozwoju kraju. Tworzenie przemysłu reklamowego w Polsce Ludowej zaczęło się dosłownie od zera, ponieważ dopiero 29 października 1955 r. Ministerstwo Handlu Wewnętrznego zezwoliło sklepom na stosowanie szyldów i indywidualnych nazw (przedtem sklepy były opatrzone jedynie numerem). [...]

Pomysł formalnej neonizacji Łodzi skryształował się w 1962 r. W pierwszym etapie prac założono upiększenie neonami odcinka ul. Piotrkowskiej od pl. Wolności do skrzyżowania z ul. Nawrot/Zamenhofa (tzw. odcinek „A”). [...] Zgodnie ze spisem z 30 grudnia 1962 r. na odcinku „A” ul. Piotrkowskiej istniały 94 neony, neonizacja na lata 1963-1964 przewidywała montaż następnych 57 reklam, a na rok 1965 - 21. (s.19)

Po 10 latach od rozpoczęcia formalnej neonizacji w Łodzi znajdowało się 419 reklam świetlnych, z czego 159 przy ul. Piotrkowskiej (stan na 20 grudnia 1973 r. wg opracowania Aliny Sybalskiej). (s. 24)

W latach 1965-1973 na skutek wielokrotnych interwencji Państwowej Inspekcji Radiowo-Telewizyjnej zrezygnowano z animacji aż w 150 łódzkich neonach. Mieszkańcy zasiedlający lokale w pobliżu reklam świetlnych skarżyli się na zakłócenia w odbiornikach radiowych i telewizyjnych wywołane przez działanie mechanicznych przekaźników sterujących animacją neonów, co objawiało się trzaskami słyszczymi w radioodbiorniku lub zakłóceniem obrazu w telewizorze za każdym razem, gdy zmieniała się sekwencja świecenia danego zespołu rurek (czyli w przedziałach od trzech razy na sekundę do kilku na minu-

Słynna neonowa para z północnej elewacji DH "Central" w dwóch odślonach programu świecenia wraz z wymiarami. Całość oprawy neonowej zaprojektował Zdzisław Bek, 1971 r. Fot. z archiwum UML.

tę). Nic dziwnego, że udział reklam sekwencyjnych w stosunku do ogółu neonów dla całej Łodzi wynosił zaledwie 3,4%, czyli 14 sztuk z 419 wszystkich reklam świetlnych. [...] Neony na Domu Handlowym „Central” były sterowane elektronicznie, a trzy animacje na tym obiekcie (para „odziewająca się” w ubrania, transformacja znaku firmowego „Społem” oraz „ruchome” pasy wokół fasady) stały się symbolem reklamy świetlnej na najwyższym poziomie, później zaś zyskały status kultowych.

W Łodzi w latach PRL-u istniały również neony niebędące stricte reklamą. Na wybranych budynkach umieszczano hasła/slogany, które miały dosłownie i w przenośni oświecać mieszkańców miasta, przekazując uniwersalne prawdy. Tak oto na bloku u zbiegu ul. Pabianickiej i Gagarina (obecnie ul. Paderewskiego) znalazł się napis: „Dobrze gospodarować, to znaczy oszczędzać” (reklama PKO), a przy skrzyżowaniu ul. Pabianickiej i Piotrkowskiej: „Zapobiegaj pożarom” (kampania przeciwpożarowa). Nie zabrakło także oficjalnych haseł propagandowych, na szczęście w małych dawkach. Przy al. Kościuszki, na bloku mieszkalnym, naprzeciwko gmachu Komitetu Łódzkiego PZPR-u umieszczono napis: „Niech żyje klasa robotnicza”, a na budynku przy pl. Pokoju 1/2: „PZPR przodującą siłą narodu”. (s. 26)

W HOŁDZIE NEONOM

Pomimo upływu lat i nieodwracalnego procesu znikania kolejnych starych neonów, fascynacja reklamą świetlną czasów PRL-u nie ustaje. Niebanalne wzornictwo, interesujący dobór kroju liter i niezapomniane grafiki powodują, że wciąż dla wielu osób łódzkie neony są szalenie interesujące.

W 2005 r. Michał Andrzejak uruchomił stronę internetową łódzkie neony (lodzkieneony.promwand.com), której misją jest gromadzenie zdjęć i wszelkich informacji na temat reklamy świetlnej w Łodzi. Do dziś (listopad 2014 r.) autor skatalogował ok. 60 realizacji z czasów Polski Ludowej oraz 20 współczesnych przykładów tej sztuki. Każdy neon opatrzony jest komentarzem i ukazany został na załączonej mapce. Część z nich sfotografowano niemalże w ostatniej chwili, tuż przed demontażem lub rozbiorą budynku, na którym się znajdowały.

Fascynaci neonów nie zawsze ograniczają się wyłącznie do inwentaryzacji zachowanych w mieście reklam. 17 listopada 2011 r. w łódzkiej klubokawiarni „Owoce i Warzywa” odbył się wernisaż wystawy „ożywionych” neonów autorstwa Marysi Rybickiej. Autorka, wykorzystując możliwości grafiki komputerowej, na bazie współczesnych zdjęć neonów stworzyła ich świecące wersje. Dzięki tej miłośnicze wzornictwa czasów PRL-u, można było się cofnąć w czasie i zobaczyć najbardziej znane łódzkie reklamy w pełnej formie. (s. 29)

Natomiast Łukasz Frankowski postanowił gromadzić wszelką wiedzę o sztuce projektowania oraz wytwarzania neonów i zachować ją dla przyszłych pokoleń. Wybór tej drogi nie był przypadkowy, gdyż jego ojciec przez wiele lat pracował w zakładach wytwarzających neony. W 2005 r. uczestniczył przy rekonstrukcji neonu „Gąska Balbinka”, który po wielu latach zablysnął ponownie w styczniu 2006 r. Obecnie Frankowski jest współwłaścicielem firmy Kapilar, od 1994 r. produkującej neony

na zamówienie; kieruje nią wraz z ojcem i bratem. To właśnie w tej firmie powstały trzy neonowe projekty artystyczne – „Tęcza” Agnieszki Chojnackiej (ul. Traugutta 7), „Złudzenie” Kamila Kuskowskiego (ul. Sienkiewicza 65) oraz „Rudowłosa - hommage a Strzebiński” Agnieszki Nataszy Splewińskiej (pasaż Schillera) - zaprezentowane podczas Festiwalu Kinezytycznej Sztuki Światła - Light Move Festival (28-29 października 2011 r.). Dzięki staraniom środowisk artystycznych neony zablysnęły ponownie w 2014 r.

Estetyka neonów z czasów PRL-u wciąż się podoba, czego dowodem są popularne koszulki z wizerunkiem słynnej pary z elewacji „Centralu” od 2013 r. produkowane i kolportowane przez firmę Pociąg do Łodzi. Jej właściciele - Michał

Kędzierski i Radomir Dziubich - tworzący niebanalne łódzkie pamiątki, właśnie ten neon wybrali jako jedną z pierwszych łódzkich ikon wartych włączenia w nurt współczesnej popkultury. (s. 31)

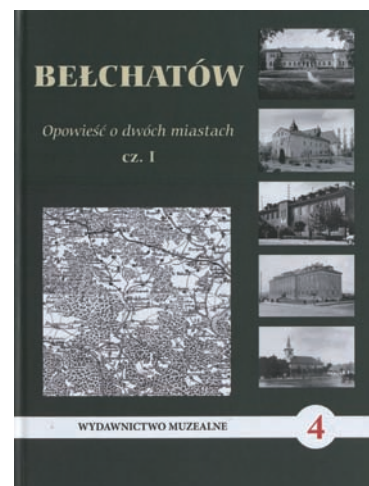
Inną odśloną reklamy nad sklepem „Telimeny” był lisek. Co ciekawe, konstrukcja, na której go zainstalowano, zachowała się do dziś (listopad 2014 r.) Fot. Stefan Sztromajer.

Gąska Balbinka, bohaterka dobranoczek, trafiła na wysięgnik na budynku przy ul. Więckowskiego 3. W 2005 r. neon został odnowiony i znów świeci, wrzesień 2007 r. Fot. Bartosz Stępień.

NAJLEPSZE WYDAWNICTWO ALBUMOWE O ZIEMI ŁÓDZKIEJ

Bełchatów : opowieść o dwóch miastach. Cz. 1 / pod red. Moniki Basińskiej ; wybór i oprac. merytoryczne Łukasz Politański. - Bełchatów : Muzeum Regionalne, 2014. - 339, [1] s. : il. (w tym kolor.), err. ; 32 cm. - (Wydawnictwo Muzealne / [Muzeum Regionalne w Bełchatowie] ; 4). - Zawiera gł. fot. - Bibliogr. Z treści: Z kart historii Bełchatowa. Dwór Rychłowskich – Kaczkowskich – Hellwigów Olszewskich. Wnętrza bełchatowskiego dworu. Gabinety mieszczące się na parterze bełchatowskiego dworu. Ulica 9 Maja – Breslauer Strasse – 11 Listopada – Mostowa – Dworska. Ulica Tadeusza Kościuszki – gen. Litzmann Strasse. „Ujęcia Kosteleckiego”. Plac Gabriela Narutowicza – Friesen Platz – Stary Rynek. Ulica 19 Stycznia – Paul Gerhard Strasse – Ewangelicka – Plac Wolności – Hindenburg Platz – Józefa Piłsudskiego – Nowy Rynek. Ulica gen. Ludwika Czyżewskiego – gen. Karola Świerczewskiego – Adolf Hitler Strasse – Polskiej Organizacji Wojskowej – Wschodnia. Ulica Targowa – Market Strasse. Ulica Henryka Dąbrowskiego – 6 Sierpnia – Richtofen Strasse – Cmentarna. Ulica 1 Maja – Herman Göring Allee – Aleja Kaczkowskich. Ulica Kwiatowa – Primweg. Ulica Stefana Okrzei – Schlageeter Strasse – Zdzieszulicka. Ulica Wojska Polskiego – Lützowstrasse – Bolesława Limanowskiego – Częstochowska – Edwardów. Ulica Lipowa – Breslauer Strasse – Linden Strasse – Lipy – Zamość – Kolonia Budy. Cmentarz rzymskokatolicki – Aleja Włókniarzy – Koziny – Podgórze. Ulica Czapliniecka – Tannenberg Strasse – Czapliniec. Ulica Cegielniana. Ulica Pabianicka – Józefa Stalina – Litzmannstadter Strasse. Ulica Henryka Sienkiewicza – Georg Schönerer Strasse – Ignacego Daszyńskiego – Ogrodowa. Przemysł tkacki w Bełchatowie. Ulica Bawełniana. Fabryczna – Fabrik Strasse. Krótka – Herbert-Narkuss Strasse. Kursy szycia dla kobiet organizowane w Bełchatowie. Ulica Józefa Piłsudskiego – Armii Czerwonej – Horst Wessel Strasse – Piotrkowska.

Łukasz Politański – starszy asystent muzealny w Muzeum Regionalnym w Bełchatowie, kierownik Działu Merytorycznego i Oświatowego.

Monika Basińska – asystent muzealny w Muzeum Regionalnym w Bełchatowie (Pracownia Historii i Historii Regionu).

Bełchatów : opowieść o dwóch miastach. Cz. 1 (fragmenty)

DWÓR RYCHŁOWSKICH - KACZKOWSKICH - HELLWIGÓW - OLSZEWSKICH

W wyniku zadłużenia, a częściowo może i pomocy udzielonej powstańcom styczniowym Kaczkowscy utracili bełchatowskie dobra. W 1867 roku, w wyniku licytacji dwór przeszedł we władanie Ernesta Ludendorfa ze Szczecina, a następnie został sprzedany Reinholdowi Spillerowi. Efektem częstych zmian właścicieli było rozgrabienie majątku, z którego ocalała niewielka zaledwie część księgozbioru Kaczkowskich przechowywana obecnie w bibliotece jagiellońskiej. Z dawnego dominum Kaczkowskich pozostały tylko wspomnienia i okrojony ze wszech stron majątek, nazywany przez kolejnych właścicieli resztówką. (s. 27)

Hellwigowie przybyli do Królestwa Polskiego w 1818 roku. [...] W 1887 roku Henryk Hellwig, jeden z siedmioro-ga dzieci Henry Chaleśa, zakupił bełchatowski dwór wraz przyległymi gruntami. [...]

Trudne początki polskiej niepodległości wpłynęły również na charakter bełchatowskiego dworu. Mieszkająca z ojcem Zofia Hellwig zmuszona była wydzielić w części obiektu mieszkania czynszowe, w których zamieszkało kilkana-ście rodzin. W 1939 roku do jednego ze zorganizowanych w ten sposób mieszkań wprowadziła się rodzina Olszewskich. Dziesięć lat później Wacław Olszewski zakupił cały dwór, stanowiący dotąd wielopokoleniowy dom Hellwigów. (s. 28)

Aniela Hellwig z domu Piętka (1895 - 1920)

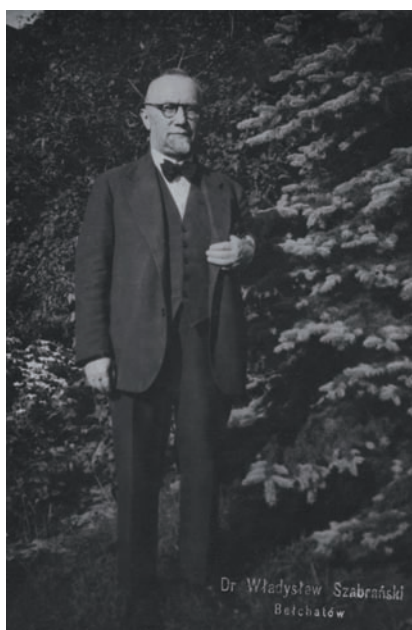
Stefan Hellwig (1887 - 1920)

Stefan i Aniela Hellwigowie należą do grona osób, które za cenę niepodległej ojczyzny zapłacili najwyższą daninę – życie. Jak ustaliła długoletnia przewodnicząca komisji historycznej Stowarzyszenia Przyjaciół Bełchatowa, pani Jadwiga Nadana: [...] Gdy nadeszły pamiętne dni sierpnia 1920 roku, a zagrożenie ze strony wojsk bolszewickich stawało się coraz silniejsze – w kościołach Bełchatowa – zarówno w katolickim, ewangelickim i świątyni żydowskiej bez przerwy trwały modły, a nierzadko ludzie klękali na ulicach [...] Stefan Hellwig wyjechał więc na front [jako ochotnik został przydzielony do batalionu marszowego 2 pułku piechoty Legionów – przyp. Ł. P.], a żona Nelly pojechała razem z nim, jako sanitariuszka, wypełniając wzajemną przysięgę, że będą zawsze razem na dobre i na złe – aż do śmierci. Tragiczny jednak los spotkał Stefana Hellwiga. Rodzice jego otrzymali telegram o śmierci syna. Na poszukiwanie zwłok wyjechała jego siostra Zofia. Ciało zostało odnalezione pod Hrubieszowem, ale było tak zmasakrowane, że rozpoznano je jedynie po bieliźnie szytej z jedwabnej tkaniny, posiadającej wszyte inicjały „SH”. Część uzębienia ze złota została ze szczęki wyrwana. Zrozpaczona żona Stefana – Nelly popełniła samobójstwo w Warszawie w szpitalu, gdzie pracowała jako sanitariuszka. Ciała zmarłych zostały przywiezione w metalowych trumnach, a następnie w skrzyniach kolejną do Piotrkowa i dalej końmi do Bełchatowa. W chwili, gdy o dwunastej w południe wjeżdżały na ulicę Piotrkowską wozy z ciałami zmarłych, witały ich tłumy mieszkańców, a syreny fabryk i dzwony kościelne oznajmiały ich przybycie. [...] (s. 35)

Bełchatowski dwór kryty gontem. Na prawo od wejścia szyld apteki państwowej z dwugłowym orłem carskim. Najprawdopodobniej w miejscu tym można było nabyć silne leki przeciwbólowe czy eter, początek XX wieku.

Ostatnim właścicielem dworu był Wacław Maksymilian junior Olszewski. Po jego śmierci w 1987 roku Urząd Miejski w Bełchatowie zakupił bardzo zdewastowany i zaniedbany budynek. [...] Od listopada 1998 roku dwór Olszewskich stał się siedzibą Muzeum Regionalnego w Bełchatowie, pełni również funkcję sali ślubów Urzędu Stanu Cywilnego. Dwór został uznany i wpisany do rejestru zabytków województwa łódzkiego dnia 26 maja 1967 roku, natomiast park znalazł się w tym rejestrze 31 sierpnia 1983 roku. (s. 42)

Władysław Szabrański (1880-1943).

Władysław Szabrański do Bełchatowa przyjechał na stałe w 1912 roku. Od mgr. Chwetkowskiego nabył aptekę mieszczącą się pośród nieistniejącej, zwartej zabudowy zlokalizowanej po zachodniej stronie ówczesnego starego rynku (dzisiaj zachodnia strona obecnej ulicy T. Kościuszki). Dr Władysław Szabrański poza działalnością aptekarską udzielał bezpłatnej pomocy lekarskiej biedocie z Bełchatowa i okolicznych wsi. Zajmował się także działalnością społeczno-kulturalną. Przez wielu bełchatowian uważany był za mecenasa sztuki – posiadał znaczny księgozbiór, gromadził obrazy. Brał udział w pracach komitetów założycielskich placówek oświatowych i opiekuńczych. [...] Na podkreślenie zasługuje fakt, iż

Jeden z pokoi państwa Olszewskich mieszczący się w bełchatowskim dworze. Przy fortepianie Zbigniew - młodszy syn Wacława Olszewskiego. Na fortepianie od lewej: Krystyna Skwarska i Danuta Żuchowska, 1943/1944 rok.

w czasie, w którym miasto pozbawione było lekarza, dr Szabrański wspólnie z żoną niósł pomoc rannym cywilom. [...] W 1940 roku aptekę tę przejęły władze niemieckie, pozostawiając go na dotychczas zajmowanym stanowisku. W czasie okupacji nadal udzielał bezpłatnych porad Polakom i Żydom, narażając się okupantowi. 2 lipca 1943 roku dr Władysław Szabrański zmarł na skutek zawału serca w szpitalu w Pabianicach i tam został pochowany. Władze okupacyjne nie wyraziły zgody na sprowadzenie zwłok do Bełchatowa, obawiając się manifestacji podczas pogrzebu. Pomimo tego wielu bełchatowian bocznymi drogami na pieszo podążyło do Pabianic, by pożegnać swego dobroczyńcę. (s. 108)

Niemalże w każdym rodzinnym albumie rodowitych bełchatowian odnajdujemy dziś zdjęcia wykonane przez Czesława Kosteckiego bądź jego pracowników. Są to fotografie z lat międzywojennych ukazujące mieszkańców Bełchatowa spacerujących wzdłuż parkanu kościelnego oddzielającego teren kościoła pw. NNMP od chodnika ulicy T. Kościuszki. Zdjęcia te stanowią cenny materiał dokumentujący życie ówczesnych bełchatowian. (s. 125)

Bełchatowianie spacerujący wschodnią stroną ulicy T. Kościuszki w kierunku południowym.

O Nagrodzie SUPEREKSLIBRIS

Nagroda "Superekslibris" została ustanowiona w 2010 r. z inicjatywy Barbary Czajki, dyrektora Biblioteki. W roku 2010 nagrodą były litografie autorstwa Witolda Warzywody, profesora Akademii Sztuk Pięknych im. Władysława Strzemińskiego w Łodzi. W 2011 r. nagrodą były litografie autorstwa Sebastiana Augustowskiego i Rafała Żelazo wykonane w pracowni prof. W. Warzywody. Nagrodą od roku 2012 jest okolicznościowa statuetka zaprojektowana i wykonana przez artystę rzeźbiarza Rafała Frankiewicza. Okolicznościowe dyplomy są autorstwa artysty grafika Włodzimierza Rudnickiego.

Laureaci Nagrody SUPEREKSLIBRIS za całokształt dotychczasowych osiągnięć w zakresie publikacji o Ziemi Łódzkiej i Łodzi

ROK 2010

RYSZARD BONISŁAWSKI - wybitny znawca historii i zabytków Łodzi oraz Ziemi Łódzkiej, przewodnik turystyczny, autor promujący Łódź i region na antenie łódzkiej telewizji, dyrektor Centrum Informacji Turystycznej. Autor, współautor, redaktor kilkudziesięciu opracowań adresowanych dla różnego kręgu odbiorców, w tym do łódzian chcących poznać i zgłębić tę tematykę oraz do turystów odwiedzających nasze miasto i województwo. Jest autorem tekstów m. in. do następujących publikacji: *Łódź na starych pocztówkach* (1998), *Magiczne miejsca*: (1998), *Łódź: przewodnik: historia, zwiedzanie, kultura, informacje praktyczne* (kilka wydań od roku 2001), *Łódzkie judaika na starych pocztówkach* (2002), *Niemcy łódzcy* (2005), *Łódź – portret miasta* (2006), *Piotrkowska – spacer pierwszy* (2006), *Piotrkowska – spacer drugi* (2007), *Stowarzyszenie śpiewacze „Harmonia” 1886-2006* (2006), *Łódź - barwy miasta* (trzy wydania od roku 2007), *Województwo łódzkie : przewodnik turystyczny* (2007), *Spacerownik łódzki* (2008), *Sentymentalna podróż po Łodzi : Łódź na starych fotografiach Włodzimierza Pfeiffera* (2009), *Księga fabryk Łodzi* (2009), *Piękno Ziemi Łódzkiej* (2009), *Spacerownik łódzki. 2* (2010). Ryszard Bonisławski jest ikoną turystycznej Łodzi i łódzkiego regionu.

JACEK KUSIŃSKI - artysta fotografik, autor fotografii i koncepcji wydawniczej do następujących albumów: *Piotrkowska : spacer pierwszy* (Nagroda Złoty Ekslibris za rok 2006 w kategorii Najlepsze Wydawnictwo Albumowe o Łodzi), *Piotrkowska : spacer drugi* (nominacja do Nagrody Złoty Ekslibris za rok 2007, w kategorii Najlepsze Wydawnictwo

Albumowe o Łodzi), *Miasto – City* (Nagroda Złoty Ekslibris za rok 2008 w kategorii Najlepsze Wydawnictwo Albumowe o Łodzi). *Księga fabryk Łodzi* (Nagroda Złoty Ekslibris za rok 2009 w kategorii Najlepsze Wydawnictwo Albumowe o Łodzi). Na szczególne podkreślenie zasługuje wysoka jakość edytorska wymienionych wydawnictw.

ROK 2011

PROFESOR TADUSZ OLEJNIK – wybitny historyk, działacz społeczny, regionalista, autor ponad 250 prac naukowych i popularnonaukowych, w tym kilkunastu książek. Spośród kilku książek wydanych pod redakcją profesora, „Monografia gminy Mokrsko” została laureatką nagrody Złoty Ekslibris za rok 2004 w kategorii Najlepsza książka o Ziemi Łódzkiej. Poza tematyką dziejów Wielunia i Ziemi Wieluńskiej, podejmuje m. in. także różnorodną tematykę związaną z historią Zduńskiej Woli, Sieradza i województwa sieradzkiego. Na podkreślenie zasługuje działalność naukowa jako redaktora naczelnego lub sekretarza kilku czasopism naukowych, działalność naukowa i popularyzatorska jako prezesa Wieluńskiego Towarzystwa Naukowego i długoletniego dyrektora Muzeum Ziemi Wieluńskiej.

Czasopismo „WĘDROWNIK” – kwartalnik krajoznawczy Regionalnej Pracowni Krajoznawczej PTTK w Łodzi. Wydawcą jest Centrum Fotografii Krajoznawczej PTTK w Łodzi. Nagroda Superekslibrisu dla kwartalnika „Wędrownik” nie powinna dziwić nikogo, kto na przestrzeni kilku czy też kilkunastu lat czytał zawarte w nich teksty. Czasopismo obchodzące w roku 2011 jubileusz 55-lecia powstania,

od roku 1983 noszące obecną nazwę to przykład realizowania i udanego połączenia w tej formie krajoznawczej wiedzy o regionie łódzkim i Łodzi z pasją społecznikowskiego działania na rzecz szeroko pojętej popularyzacji bogactwa historycznego, kulturowego, przyrodniczego poszczególnych miejscowości, gmin, powiatów i historycznych ziem regionu. Na szczególne podkreślenie zasługuje szata graficzna czasopisma, bogaty materiał zdjęciowy, wraz ze starannie opracowanymi mapami i planami. Zasób wiedzy oraz wszelkiej innej informacji zawarty w 406 numerach to skarbnica niezbędna dla każdego miłośnika Ziemi Łódzkiej i Łodzi, zachęta do poznawania zabytków, uroków przyrody, realizowania wszelkich rodzajów turystyki. Przyznana Nagroda Superekslibrisu to wyraz szacunku i szczególnego uznania oraz podziękowania dla członków kolejnych zespołów redakcyjnych „Wędrownika”, dla redaktorów, autorów obecnego kształtu czasopisma, tak potrzebnego mieszkańcom naszego regionu i Polski.

ROK 2012

ANDRZEJ GRAMSZ (1947-2011) - dorobek wydawniczy Andrzeja Gramsza to ponad 30 tytułów powstałych w latach 2001-2011. Dla 14 z tych tytułów był autorem, współautorem, redaktorem. Przy ocenie dorobku Andrzeja Gramsza nie sposób nie zadać pytania: o ile ubożsi o literaturę o swojej miejscowości byliby mieszkańcy Pabianic, Rzgowa, Tuszyń, Żelowa, Łasku czy Bełchatowa, gdyby nie Andrzej Gramsz. „Żelów – wspólnota, nacji, wyznań, kultur” autorstwa Sławomira Papugi i Andrzeja Gramsza została uhonorowana Nagrodą Złoty Ekslibris za rok 2003. Nominowane do tej Nagrody były: „Ulica Zamkowa w Pabianicach” (współautor Kazimierz Brzeziński, 2004), „Tuszyń” (współautor Kazimierz Brzeziński, 2007), „Żelów – album jubileuszowy” (współautor Kazimierz Brzeziński, 2007), „Łask – miasto nad Grabią” (autor Ryszard Poradowski, 2008), „Łask – trzy kolory – przewodnik turystyczny” (autor Ryszard Poradowski, 2009). Wśród wydań Oficyny „GRAKO” jest 7 reprintów, dzięki którym zostały przywrócone publikacje wydane przed kilkudziesięciu a nawet 150 lat, gdyż najstarsza pochodzi z 1853 roku. Nagroda Superekslibrisu przyznana niestety pośmiertnie Andrzejowi Gramszowi jest wyrazem uznania dla jego autorskiego i wydawniczego dorobku, wyrazem uznania dla Jego konsekwencji i zaangażowania w tym zakresie.

KRYSZYNA WIECZOREK (ur. w 1937 r.) – pisarka, poetka ze wsi Lubiaszów (w gminie Wolbórz), popularyzatorka lokalnych, piotrkowskich zwyczajów i obrzędów, założycielka Wydawnictwa Autorskiego „Tiger” jest nazywana „Reymontem w spódnicy”. To określenie nie dziwi tych, którzy poznali Jej twórczość, a w tym przede wszystkim liczącą ponad tysiąc osiemset stron sagę – powieść obyczajową „Młyn na Stawkach”, umiejscowioną w okolicach dobrze znanych autorce. Dopelnieniem twórczej aktywności Krystyny Wieczorek są wiersze i pamiętniki oraz publikacje o lokalnych tradycjach i kulinariach. Nagroda Superekslibrisu przyzna-

na Krystynie Wieczorek to wyraz uznania dla talentu pisarskiego i pracy na rzecz nie tylko literackiego dokumentowania dziejów lokalnej społeczności, wyraz szacunku za trwanie w tych działaniach pomimo różnorodnych trudności.

Redakcja kwartalnika „KRONIKA MIASTA ŁODZI” - dwudziestoletnie funkcjonowanie, więc jubileusz czasopisma „Kronika Miasta Łodzi” wydawanego przez Urząd Miasta Łodzi, nie był powodem przyznania Nagrody Superekslibris. Zdecydowały wartości merytoryczne zawarte w „Kronice”, która jest jednym z niewielu miejsc, gdzie publikowane są różnorodne teksty z zakresu szeroko pojętej historii i współczesności Łodzi. Zwraca uwagę także przyjęta w 2004 r. formuła wydawania numeru z tematem wiodącym. „Kronika Miasta Łodzi” jest ważnym źródłem informacji dla poszukujących ciekawie napisanych artykułów, podejmowania ważkich tematów o kulturze, o dokonaniach i problemach z różnych zakresów, czy wreszcie, co niezmiernie ważne miejscem, gdzie zamieszczane są życiorysy przypominające łódzian zasłużonych dla swego miasta, a często już zapomnianych.

ROK 2013

BOHDAN OLSZEWSKI. Efektem pozazawodowych zainteresowań i interesująco przekazywanej wiedzy Bohdana Olszewskiego, łódzianina urodzonego w roku 1933, absolwenta Chemii Spożywczej PŁ i Wydziału Ekonomii UŁ jest pięć książek. Trzy z nich stanowią cykl „wędrowki po ziemi łódzkiej” którego nazwa zawarta jest w tytułach książek „Od Piątku do Soboty”, „Tum, znaczy dom”, „Od Oporowa do Żarnowa”. Dwie inne to impresje historyczne pt. „Wieczory nad Pilicą” i przewodnik po dawnej Łodzi pt. „Łódź – moje miasto” napisany również w tej konwencji co wymienione tytuły. Autor w formie esejów przedstawia interesujące obiekty krajoznawcze regionu: pałace, zamki, dwory, klasztory, kościoły, ukazuje, odkrywa, przypomina to co niepowседневne, miejsca ważne, związane z wydarzeniami historycznymi, przywołuje „obrazy z przeszłości”, ludzi z nimi związanych. Eseje – dotyczące łącznie ponad 110 miejscowości województwa łódzkiego - są pełne interesujących spostrzeżeń, refleksji. Wszystkie wymienione tytuły wydało w latach 1996-2009 Wydawnictwo Literatura.

KAZIMIERZ PERZYNA. Tytuł „Między Piątkiem a Sobotą” – niezorientowani czytelnicy mogą w pierwszej chwili odczytywać jako bliżej niezrozumiałe nawiązanie do dni tygodnia. Bo, o ile, Piątek (miejscowość w gminie Piątek, powiat łęczycki) jest znany ze względu na to, iż symbolizuje geometryczny środek Polski, to Sobota (wieś w gm. Bielawy, w powiecie łowickim) jest mało znana. Kazimierz Perzyna, mieszkaniec tej wsi, z wykształcenia i zawodu pedagog, obchodzący w tym roku osiemdziesiąte urodziny, jest autorem i realizatorem ciekawego pomysłu – siedmiu tomików, poświęconych historii dziejącej się na przestrzeni wieków przede wszystkim w gminie Bielawy, ale też we wspomnianym Piątku i innych okolicznych terenach. Tomiki w swoich nazwach nawiązują do dni tygodnia. Skromna nazwa „tomiki” nie oddaje bogactwa treści tam zawartej. Ogółem na ponad 1100 stronach autor

zaprezentował historię „małej ojczyzny” oraz jej walory turystyczne. Wykorzystał do tego materiały archiwalne, bogatą literaturę, wspomnienia i relacje uzyskane osobiście od mieszkańców. Książki ukazały się w latach 2004-2012. Wydawcą pierwszych czterech tomików było łódzkie Wydawnictwo Piątek Trzynastego, a trzech kolejnych Księży Młyn Dom Wydawniczy Michał Koliński, wywodzący się ze wspomnianego wydawnictwa. „Między Piątkiem a Sobotą” - autorskie dokonanie Kazimierza Perzyny to godny naśladowania efekt pozazawodowych zainteresowań oraz umiejętności popularyzowania posiadanej wiedzy.

Księży Młyn Dom Wydawniczy Michał Koliński. W bogatym dorobku wydawnictwa pn. Księży Młyn Dom Wydawniczy Michał Koliński, które wcześniej realizowało działalność pod nazwą „Piątek Trzynastego Wydawnictwo” znaczącą część zajmuje Łódź i Ziemia Łódzka. To około 50 tytułów wydanych w latach 2001- 2012. W tej grupie, obok dominujących tematów związanych z Łodzią, w kręgu wydawniczych zainteresowań jest również problematyka związana z miejscowościami województwa łódzkiego (w tym np. siedem tomików o tytule „Między Piątkiem a Sobotą” autorstwa Kazimierza Perzyny, Kutno – przeszłość i współczesność, Piotrków Trybunalski między wojnami – opowieść o życiu miasta 1918-1939). Część tytułów wydawnictwa, ze względu na szatę graficzną jest dobrze rozpoznawalna na księgarskich i bibliotecznych półkach. Ciekawym uzupełnieniem wydawanych książek, np. w serii Magiczne Czasy Magicznych Miast są dołączane tematycznie związane z danym miastem płyty CD z filmami dokumentalnymi prezentującymi miasto, piosenkami oraz plan miasta. Wiele z tytułów wydawnictwa było nominowanych do Nagrody Złotego Ekslibrisu. Nagrodę tę przyznano: za rok 2003 autorom następujących tytułów (Szlakiem Łódzkiej kolei), za rok 2010 (Łódź 1914. Kronika oblężonego miasta), za rok 2012 (Piwo, flaki garnuszkowe, petersburskie bliny i kawior astrachański czyli z dziejów gastronomii łódzkiej do 1918 roku).

ROK 2014

Wydawnictwo HAMAL Andrzej Machejek. Nagroda Superekslibris przyznana Wydawnictwu HAMAL Andrzej Machejek to uhonorowanie wysokiego poziomu edytorskiego i merytorycznego publikacji o społecznościach i dokona-

niach wielokulturowej Łodzi, stanowiących priorytet jego działalności. Należy tu wymienić przede wszystkim następujące tytuły: Żydzi łódzcy (2004), Niemcy łódzcy (2005, 2010), Żydowski cmentarz w Łodzi (2008), Sentymentalna podróż po Łodzi : Łódź na starych fotografiach Włodzimierza Pfeiffera (2009), Imperium rodziny Poznańskich (2010), Archikatedra : nasz łódzki panteon narodowy (2011), Łódź Juliana Tuwima : łódzkie korzenie poety (2013). W Wydawnictwie Hamal opublikowano także m.in. 85 lat Oddziału Łódzkiego Stowarzyszenia Elektryków Polskich 1919-2004 (2004), 100 lat łódzkiej energetyki (2007), 85 lat : dzieje wodociągów i kanalizacji w Łodzi (2010). Warto podkreślić, iż część publikacji ma również tekst w języku angielskim lub niemieckim, a książkę o rodzinie Poznańskich wydano oddzielnie w języku angielskim (2010). Książki i wydawnictwa albumowe Wydawnictwa Hamal Andrzej Machejek były nominowane do Nagrody Złotego Ekslibrisu.

„Kwartalnik „Na Sieradzkich Szlakach”. Dorobek kwartalnika „Na Sieradzkich Szlakach” jest godnym naśladowania przykładem popularyzacji bogactwa historycznego, kulturowego, przyrodniczego poszczególnych miejscowości i gmin Powiatu Sieradzkiego, czy szerzej Ziemi Sieradzkiej oraz przedstawiania biografii i wspomnień osób zasłużonych dla tego regionu. Na szczególne podkreślenie zasługuje szata graficzna czasopisma, bogaty materiał zdjęciowy, mapy. Zasiób wiedzy oraz wszelkiej innej informacji zawarty w dotychczasowych 112 numerach to skarbnica niezbędna dla każdego miłośnika Sieradza i Ziemi Sieradzkiej, zachęta do zgłębiania historii, poznawania zabytków, uroków przyrody, realizowania wszelkich rodzajów turystyki. Przyznana Nagroda Superekslibrisu to wyraz szacunku i szczególnego uznania oraz podziękowania dla członków zespołów redakcyjnych, współpracowników, autorów artykułów oraz innych osób wspomagających działania redakcji na przestrzeni lat 1985-2013. Skład Redakcji: Andrzej Ruszkowski – przewodniczący, Rafał Bogusławski, Krystyna Brodowska, Elżbieta Nejman, Wiesława Sujeczka, Józef Szubzda, Zdzisław Włodarczyk. Stale współpracują: Bożena Antoszczyk, Jadwiga Brożyńska, Marta Cichecka, Maciej Ignasiak, Zygmunt Kamiński, Jerzy Kowalski, Jerzy Paszkowski, Janusz Ziarnik. Wydawcą Kwartalnika jest Oddział PTTK w Sieradzu. Adres Redakcji: Powiatowa Biblioteka Publiczna im. Wł. Broniewskiego, Sieradz, ul. Żwirki i Wigury 4.

Uroczystość wręczenia Nagród Złoty Ekslibris i Superekslibris w roku 2014. Od lewej stoją: Lucyna Sztompka, Włodzimierz Adamiak, Romuald Olaczek, Janusz Hereźniak, Tadeusz Wijata, Stanisław Zawieśliński, Barbara Czajka, Andrzej Machejek, Andrzej Ruszkowski.

Regulamin Nagrody Superekslibris

WOJEWÓDZKIEJ BIBLIOTEKI PUBLICZNEJ
IM. MARSZAŁKA JÓZEFA PIŁSUDSKIEGO W ŁODZI

§1.

Nagroda Superekslibrisu ustanowiona przez Dyrektora Wojewódzkiej Biblioteki Publicznej im. Marszałka Józefa Piłsudskiego w Łodzi przyznawana jest w dwóch kategoriach:

- za całokształt dotychczasowych osiągnięć w zakresie publikacji o Ziemi Łódzkiej,
- za całokształt dotychczasowych publikacji o Łodzi.

§ 2.

Celem Nagrody jest uhonorowanie dorobku naukowego i popularnonaukowego oraz popularyzatorskiego lub wydawniczego w zakresie publikacji o Ziemi Łódzkiej i Łodzi, promocja autorów, wydawnictw, instytucji, stowarzyszeń podejmujących tę problematykę.

§ 3.

Kandydatów do Nagrody zgłasza Jury powołane przez Dyrektora Biblioteki spośród jej pracowników. Jury może być rozszerzone z konsultantów spoza Biblioteki. Ocenie podlega dorobek naukowy, popularnonaukowy, popularyzatorski lub wydawniczy kandydata oraz wydawnictwa, instytucji lub stowarzyszenia. Jury może odstąpić od przyznania Nagrody w danej kategorii.

§ 4.

Nagroda w formie okolicznościowej statuetki według projektu artysty rzeźbiarza Rafała Frankiewicza ma charakter honorowy i nosi nazwę Superekslibris Wojewódzkiej Biblioteki Publicznej im. Marszałka Józefa Piłsudskiego w Łodzi.

Wylanianie laureatów

Nagrody Superekslibris
składa się z dwóch etapów

Etap pierwszy: nominowanie laureata do Nagrody przez członków jury. Członkowie jury po zapoznaniu się z dorobkiem danego kandydata pisemnie zgłosili swoje nominacje do sekretarza jury w dwóch kategoriach.

Etap drugi: wyłonienie laureatów Nagrody spośród kandydatów nominowanych przez jury. Po dyskusji członkowie jury w tajnym głosowaniu wskazywali kandydata do Nagrody. O przyznaniu Nagrody decydowała zwykła większość głosów.

Rafał Frankiewicz

- autor statuetek

Nagrody Złoty Ekslibris i Superekslibris

Ur. 1970 r., studiował w Akademii Sztuk Pięknych im. Władysława Strzemińskiego w Łodzi na Wydziale Edukacji Wizualnej w latach 1990-1997. Dyplom w pracowni prof. Jacka Bigoszewskiego uzyskał w 1997 r. W Pabianicach prowadzi Autorską Pracownię Rzeźby Fuks-Frankiewicz, gdzie realizuje rzeźbiarskie zamówienia dla osób prywatnych, firm i instytucji. Prowadzi działalność w zakresie rzeźby portretowej, kameralnej, monumentalnej, ze szczególnym naciskiem na rzeźbę funeralną. Jest autorem m. in.: statuetki Bursztynowego Fauna, wręczanej corocznie najlepszemu choreografowi podczas Międzynarodowego Konkursu Sztuki Choreograficznej im. Sergiusza Diaghilewa w Łodzi oraz rzeźby bibliotekarki Madame la Bibliothèque, umieszczonej w łódzkim Pubie „Biblioteka”.

**Nagroda SUPEREKSLIBRIS za całokształt
dotychczasowych osiągnięć w zakresie publikacji o Łodzi**

WŁODZIMIERZ MAŁEK

Włodzimierz Małek - urodził się w 1935 roku w Łodzi. Z zawodu technik poligraf, z pasji artysta fotografik. Od 1968 roku jest członkiem Łódzkiego Towarzystwa Fotograficznego, a od 1981 roku członkiem rzeczywistym Związku Polskich Artystów Fotografików. Brał udział w około 100 wystawach fotografii artystycznej w kraju i za granicą.

Najcenniejsze wyróżnienia jego prac fotograficznych to: srebrny medal na 17. Dorocznej Wystawie Fotografiki ŁTF (Łódź, 1970) oraz złoty medal na VI Triennale Fotografii Teatralnej (Jugosławia, Nowy Sad, 1980). Nagrodzone zdjęcie przedstawiało artystę baletu Kazimierza Knola podczas charakteryzacji w garderobie Teatru Wielkiego w Łodzi.

Jest autorem wystaw indywidualnych w Łodzi: „Balet” (1978), na której pokazał 100 prac pochodzących głównie z V edycji Łódzkich Spotkań Baletowych, „Zraniona pamięć” - o cmentarzu żydowskim (1987). „Detal architektoniczny ulicy Piotrkowskiej” (1990), „Zraniona pamięć” (2004). Prace Włodzimierza Małka znajdują się w zbiorach Muzeum Narodowego we Wrocławiu, w Muzeum Okręgowym w Toruniu, w Muzeum Sztuki w Łodzi, w Bibliotece Narodowej w Warszawie oraz w Bibliotece Uniwersyteckiej w Łodzi.

Nagrodę Złoty Ekslibris za rok 1992 otrzymał Krzysztof Stefański za książkę „Stary Cmentarz Ewangelicko-Augsburski w Łodzi”, zawierającą fotografie autorstwa Andrzeja Pukaczewskiego i Włodzimierza Małka.

Nagrodę Złoty Ekslibris za rok 2007 jury przyznało Włodzimierzowi Małkowi za album „Łódź – barwy miasta” (wyd. trzecie uaktualnione), z tekstem Ryszarda Bonisławskiego.

Publikacje Włodzimierza Małka (w wyborze)

Detal architektoniczny ulicy Piotrkowskiej = Architectonical detail of Piotrkowska Street / [fotografie i projekt plastyczny albumu Włodzimierz Małek ; opracowanie Marta Ertman ; tł. Janusz Wróblewski. - Łódź : Artus, 1990. - 128 s. : il. ; 22x28 cm. - Tekst równol. pol. i ang.

Stary Cmentarz Ewangelicko-Augsburski w Łodzi / Krzysztof Stefański ; [zdj. Andrzej Pukaczewski, Włodzimierz Małek ; przekł. ang. Marta Edelson, niem. Małgorzata Maciejewska-Perz]. - Łódź : Ewangelickie Wydawnictwo św. Mateusza. 1992. - 124 s., [1] k. pl. luź. : il. (w tym kolor.), fot., portr. ; 32 cm. - Tekst części. równol. w j. ang., niem. Bibliogr. s. 116. - Nagroda "Złoty Ekslibris" za rok 1992.

Ziemia Łódzka : kultura - turystyka - sport / [zdjęcia Włodzimierz Małek ; w publ. wykorzystano teksty Wojewódzkiego Ośrodka Informacji Turystycznej w Łodzi zredagowane przez Ryszarda Bonisławskiego]. - Bydgoszcz : „Promocja”, 1997. - 92 s. : il. (gł. kolor.), fot., mapy ; 30 cm. - Opis wg okł. - Tekst równol. w pol., ang., niem.

Łódź - barwy miasta : [album fotografii] / fot. Włodzimierz Małek ; tekst Ryszard Bonisławski ; [tł. na j. niem. Alina Mikielcz ; tł. na j. ang. Karina Boczkowska ; tł. na j. fr. Magdalena Krygier]. - Łódź : Sagalara & Wowo, 2001. - 127, XXIV s. : fot (gł. kolor.), 1 portr. ; 32 cm.

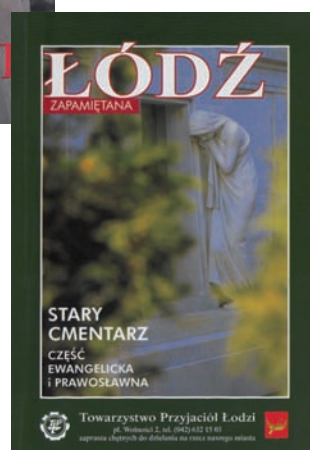
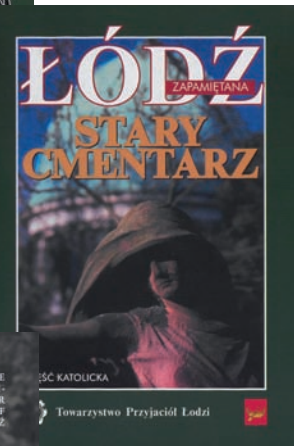
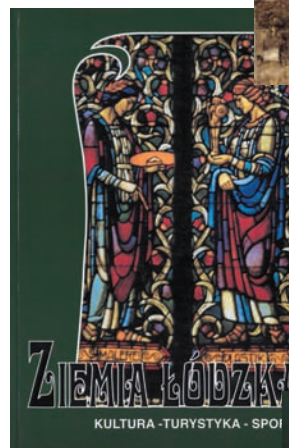
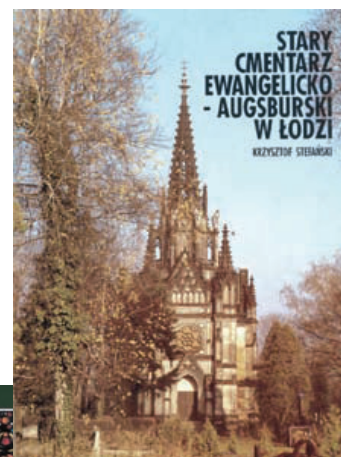
Łódź zapamiętana / [tekst Ryszard Bonisławski ; fot. Włodzimierz Małek]. - Łódź : Oficyna Wydawniczo-Reklamowa Sagalara : Towarzystwo Przyjaciół Łodzi, 2002. 31 s. : fot. kolor. ; 16 cm. - Opis wg okł. - Nazwa aut. na 2 s. okł. Ozn. jako nr 1.

Łódź zapamiętana : parki zabytkowe / [tekst Ryszard Bonisławski ; fot. Włodzimierz Małek]. Łódź : Oficyna Wydawniczo-Reklamowa Sagalara : Towarzystwo Przyjaciół Łodzi, 2002. [28] s. : fot. kolor. ; 16 cm. - Opis wg okł. - Nazwa aut. na 2 s. okł. Ozn. jako nr 2.

Łódź zapamiętana : Stary Cmentarz - część katolicka / [tekst Ryszard Bonisławski ; fot. Włodzimierz Małek]. - Łódź : Oficyna Wydawniczo-Reklamowa Sagalara : Towarzystwo Przyjaciół Łodzi, 2002. - 67 s. : fot. kolor. ; 16 cm.

Ginące piękno : [Stary Cmentarz Ewangelicko-Augsburski w Łodzi] = Die Verlorengehende Schönheit : [der Alte Ewangelisch-Augsburger Friedhof in Łódź-Polen] / [fotografie Włodzimierz Małek ; tekst Krzysztof Stefański ; projekt albumu Włodzimierz Małek ; tł. na j. niem. Alina Mikielcz]. - Łódź : Oficyna Wydawniczo-Reklamowa Sagalara, 2003. - 119, [1] s. : faks., fot. kolor. ; 32 cm. - Tekst równol. pol., niem.

Łódź zapamiętana : Stary Cmentarz - część ewangelicka i prawosławna / [tekst Ryszard Bonisławski ; fot. Włodzimierz Małek]. - Łódź : Oficyna Wydawniczo-Reklamowa Sagalara : Towarzystwo Przyjaciół Łodzi, 2003. - 67 s. : fot. kolor. ; 16 cm.

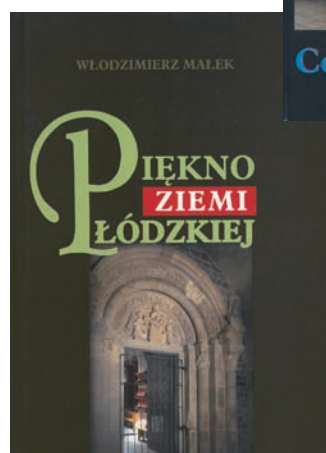
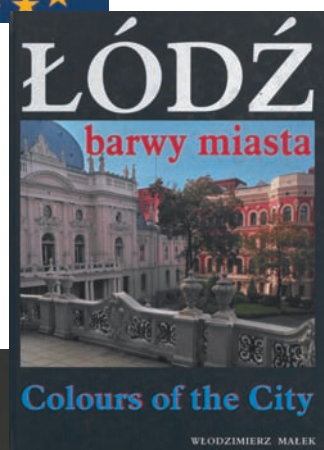
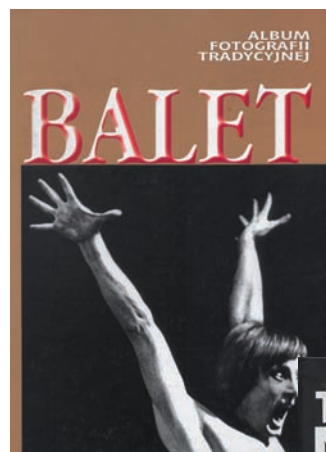
Balet : album fotografii tradycyjnej / Włodzimierz Małek ; [zdjęcia, projekt graficzny okładki i albumu Włodzimierz Małek ; tekst Henryk Pawlak, Włodzimierz Małek]. - Łódź : Oficyna Wydawniczo-Reklamowa Sagalara, 2005. - 111 s. : il. ; 33 cm. - Tekst równol. w jęz. pol., ang., fr., niem., ros.

The historical Jewish Cemetery in Łódź = zabytkowy Cmentarz Żydowski w Łodzi / Włodzimierz Małek. - Łódź : OWR Sagalara, 2005. - 160, XXXII s. : il. kolor. ; 30 cm. Album z autorskiej wystawy fotograficznej "Zraniona pamięć" - Dom Pogrzebowy Cmentarza Żydowskiego w Łodzi, 1 sierpnia - 9 października 2004. Tytuł okładkowy: The hurt memory : photograph album : the historical Jewish Cemetery in Łódź ; Zraniona pamięć : album fotografii : zabytkowy Cmentarz Żydowski w Łodzi. Streszcz ang. : The Jewish Cemetery in Lodz / oprac. tekstu Bronisław Podgarbi ; tł. Małgorzata Tałikowska-Musiał.

Łódź - miasto w sercu Europy = Łódź - a city in the heart of Europe = Łódź - eine Stadt in Herzen Europas = Lodz' - gorod v centre Evropy / tekst Ryszard Bonisławski ; fot. Włodzimierz Małek ; [tł. Kacper Bartczak - ang., Szymon Orczyk - niem., Sergiusz Pomożow - ros.]. - Łódź : Oficyna Wydawniczo-Reklamowa Sagalara, 2005. - 63, [1] s. : fot. ; 25 cm. W części nakł. inny dobór zdjęć. - Teksty i podpisy pod il. w jęz. pol., ang., niem. i ros., tł. z pol.

Łódź : barwy miasta : [album fotografii] = Colours of the city / [fotografie i projekt albumu Włodzimierz Małek ; tekst oraz konsultacja przy wyborze fotografii Ryszard Bonisławski ; tł. na jęz. ang. Karina Boczkowska]. - Wyd. 3 uaktual. - Łódź : Oficyna Wydawniczo-Reklamowa Sagalara, 2007. - 160 s. : il. kolor. ; 32 cm. Na s. przedtyt.: Wyd. 3 i ostatnie oraz podtyt.: album fotografii. - Tekst pol. i przekł. równol. ang.

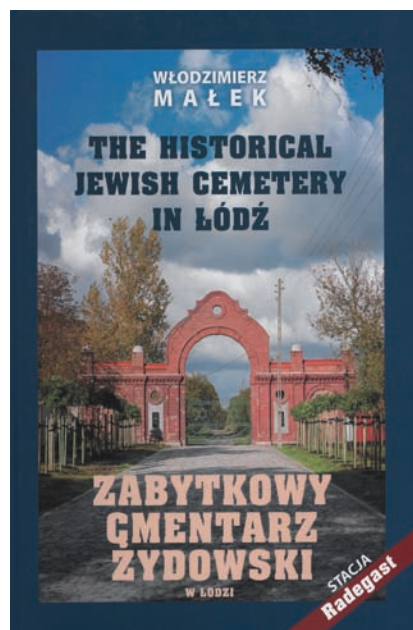
Piękno Ziemi Łódzkiej = The beauty of Łódź Region. [Cz. 1] / [fotografie, koncepcja i projekt graficzny albumu Włodzimierz Małek ; podpisy pod zdjęciami Tadeusz Kurzac, Ryszard Bonisławski ; tł. Maria Jolanta Serwik, Mieczysław Połosa]. - Łódź : Oficyna Wydawniczo-Reklamowa Sagalara, cop. 2009. - 192 s. : il. kolor. ; 31 cm. - Album fotograficzny. - Tekst równol. pol. i tł. ang.

Zabytkowy Cmentarz Żydowski w Łodzi : ...miejsce pamięci i głębokiej refleksji = The historical Jewish Cemetery in Łódź : ...the place of memory and deep reflection / Włodzimierz Małek ; [fotografie, koncepcja i projekt graficzny albumu Włodzimierz Małek ; podpisy pod zdjęciami Agnieszka Tomczak ; tł. Agnieszka Kaflńska]. - Wyd. 2, zmienione i uzupełnione. - Łódź : Oficyna Wydawniczo-Reklamowa Sagalara, 2012. - [2] k. tabl., 160 s. : il. (gł. kolor.) ; 30 cm. - Równoległe tekst pol. i ang.

Jak powstawał pomnik Władysława Reymonta : Wojewódzka Biblioteka Publiczna im. Marszałka Józefa Piłsudskiego w Łodzi zaprasza na otwarcie wystawy fotografii Włodzimierza Małka, 9 września 2013 r. / [foto i projekt graf. Włodzimierz Małek]. Łódź : Oficyna Wydawniczo-Reklamowa Sagalara, 2013. [8] s. : il. ; 30 cm + Kalendarium wydarzeń : 4 s. Na okł. Z okazji 35 rocznicy odsłonięcia pomnika 2013-1978. Katalog wystawy, która została otwarta 9 września 2013 r. o godz. 17.00 na Parterze Biblioteki przy ul. Gdańskiej 100/102.

Opis wg okł. ; okł. wliczona w paginację. Dok. towarzyszący: Inicjatywa i realizacja budowy pomnika Władysława Reymonta w Łodzi - kalendarium wydarzeń.

**Nagroda SUPEREKSLIBRIS za całokształt
dotychczasowych osiągnięć w zakresie publikacji o Ziemi Łódzkiej**

PIOTR WYPYCH

"Rozmowa z samym sobą po 20. latach"

Piotr Jakub Wypych urodził się 5 września 1969 roku w Piotrkowie Trybunalskim. Od najmłodszych lat interesuje się sztuką, przyrodą oraz historią. Po ukończeniu nauki w technikum leśnym w Zagnańsku, w 1989 roku rozpoczął pracę w Wydziale Leśnictwa Urzędu Wojewódzkiego w Piotrkowie Trybunalskim. W 1990 roku podjął naukę w Krakowskiej Akademii Sztuk Pięknych na Wydziale Grafiki – specjalizacja grafika projektowa. Podczas trwania studiów pogłębiał swoje zainteresowania z zakresu architektury, historii sztuki oraz filozofii. Również w tym czasie utrzymywał kontakty z Wydziałem Leśnym Akademii Rolniczej w Krakowie. W 1995 roku obronił dyplom w Pracowni Projektowania Książki – temat pracy: ilustrowany atlas owadów mających znaczenie gospodarcze w leśnictwie. Aneks do pracy dyplomowej w Katedrze Fotografii, temat: fotografia krajobrazowa „ojczysta” znad Pilicy. W 2008 roku otworzył przewód doktorski na Wydziale Historyczno-Socjologicznym Uniwersytetu Rzeszowskiego. W 2010 roku ukończył roczne studium podyplomowe na Politechnice Łódzkiej w zakresie ochrony środowiska. W styczniu 2013 roku obronił pracę doktorską dotyczącą dziedzictwa małej architektury sakralnej nad Pilicą - praca ma charakter interdyscyplinarny, jest mocno związana z ochroną zasobów kulturowych, etnografią i architekturą krajobrazu na terenie środkowej Polski. Jest zastępcą dyrektora Zespołu Parków Krajobrazowych Województwa Łódzkiego, kieruje Zespołem Nadpilicznych Parków Krajobrazowych z siedzibą w Moszczenicy. Autor kilkudziesięciu opracowań książkowo – albumowych i wielu artykułów dotyczących regionu łódzkiego oraz wielu autorskich wystaw w kraju i za granicą. Autor projektów i wykonania map parków krajobrazowych, zabytków, przyrody województwa łódzkiego, które zilustrował.

Publikacje Piotra Wypycha (w wyborze)

Krajobrazy znad Pilicy / [zdjęcia Piotr Wypych ; tekst Andrzej Kobalczyk ; opracowanie graficzne Piotr Wypych]. - Moszczenica : Zespół Nadpilicznych Parków Krajobrazowych, 1998. - 191, [1] s. : il., fot. (gł. kolor.), mapy ; 23 cm.

Rezerваты Ziemi Piotrkowskiej / [kom. red. Andrzej Adamowicz, Ireneusz Burzyński, Zbigniew Janecki, Grzegorz Janowski, Marek Brajczewski, Adam Wojciechowski, Piotr Wypych ; tekst Ireneusz Burzyński ; opracowanie graficzne Piotr Wypych ; zdjęcia Piotr Wypych, Zbigniew Kołodzki, i in.]. - Moszczenica : Zespół Nadpilicznych Parków Krajobrazowych ; Kraków : ALS Studio, 1998. - 191, [1] s. : fot. kolor., mapy ; 22 cm. - Bibliogr. - Streszcz. w jęz. ang., niem.

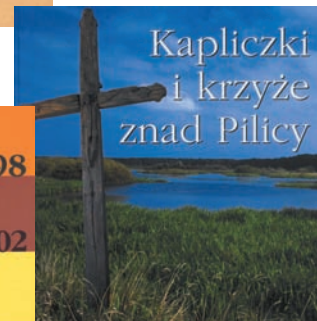
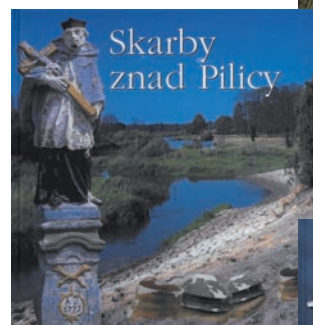
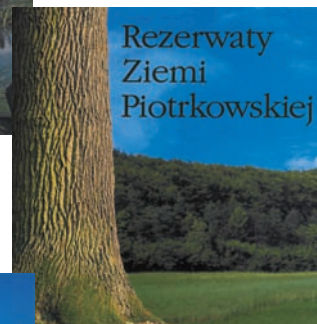
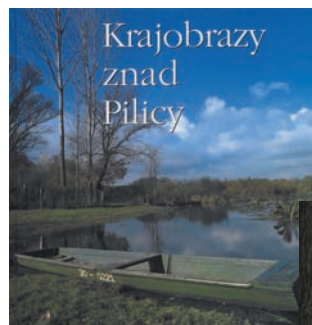
Skarby znad Pilicy / [tekst Marcin Gąsior ; zdjęcia Piotr Wypych i in. ; opracowanie graficzne Piotr Wypych]. - Piotrków Trybunalski : Centrum Edukacji Ekologicznej, Kultury i Ochrony Środowiska ; Moszczenica : Zespół Nadpilicznych Parków Krajobrazowych, 2000. - 207, [1] s. : 1 il., fot. kolor. ; 23 cm. - Bibliogr.

Pilica - piękno zagrożone / [tekst Marcin Wężyk, Zbigniew Kołodzki, Zdzisław Dziubecki ; opracowanie graficzne Piotr Wypych ; zdjęcia w pierwszej części książki: archiwum ZNPK, RTF, CEEKiOŚ ; zdjęcia w drugiej części książki: Marcin Wężyk, Zbigniew Kołodzki ; zdjęcie na okładce Piotr Wypych]. - Piotrków Trybunalski : Centrum Edukacji Ekologicznej, Kultury i Ochrony Środowiska ; Moszczenica : Zespół Nadpilicznych Parków Krajobrazowych, [ca 2000]. - 120 s. : il. kolor. ; 31 cm. - Bibliogr. - Tekst częśc. równol. pol. i ang.

Spała : dzieje jednego kurortu / tekst Marcin Gąsior, zdjęcia Piotr Wypych ; Centrum Edukacji Ekologicznej, Kultury i Ochrony Środowiska w Piotrkowie Trybunalskim. - Piotrków Trybunalski : Centrum Edukacji Ekologicznej, Kultury i Ochrony Środowiska ; Moszczenica : Zespół Nadpilicznych Parków Krajobrazowych, [2000]. - 11, [1] s. : fot. kolor., pl. ; 21 cm.

Kapliczki i krzyże znad Pilicy / Piotr Wypych [zdjęcia Piotr Wypych ; tekst Piotr Wypych ; przedmowa Marian Prokopek ; opracowanie graficzne Piotr Wypych]. - Piotrków Trybunalski : Centrum Edukacji Ekologicznej, Kultury i Ochrony Środowiska ; Moszczenica : Zespół Nadpilicznych Parków Krajobrazowych, 2001. - 143, [1] s. : il. kolor. ; 23 cm. - Bibliogr. - Streszcz. w j. ang.

Piotrków Trybunalski : nasze miasto, nasze sprawy 1998-2002 / [projekt graficzny Piotr Wypych ; Urząd Miasta w Piotrkowie Trybunalskim]. - Piotrków Trybunalski : Urząd Miasta, 2002. - 64, [2] s. : il. ; 25 cm.

Piotrków Trybunalski : miasto z przyszłością – bogate przeszłością / tekst Marcin Gąsior ; fotografie Piotr Wypych. Dariusz Śmigieński, Stefan Dybkowski, Janusz Dybkowski, Czesław Abratkiewicz. – Piotrków Trybunalski : PTTK. Oddział im. Michała Rawity Witanowskiego. Centrum Informacji Turystycznej, 2003. – 223, [1] s. : fot. (gł. kolor.) ; 23 cm.

Przedbórz : II Plener Malarski / [zdjęcia Piotr Wypych, Jolanta Betnerowicz ; grafika Bogusław Maria Piasecki]. - [S. l. : s. n., 2006]. - [24] s. : il. kolor. ; 30 cm.

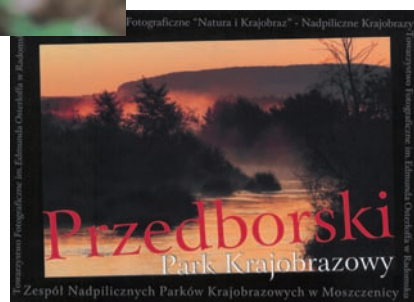
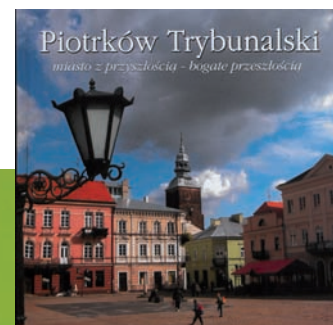
Przyroda i krajobraz Powiatu Tomaszowskiego / [zdjęcia Piotr Wypych ; tekst Jacek Tabor, Barbara Robak ; projekt graficzny Piotr Wypych]. - Tomaszów Mazowiecki : Starostwo Powiatowe : Powiatowe Centrum Informacji Turystycznej i strategii Rozwoju, 2006. - 191, [1] s. : gł. fot. kolor. ; 22 cm. - Tekst części. równol. pol., niem., ang., ros.

Pomniki przyrody Województwa Łódzkiego : wczoraj, dziś, jutro / Ireneusz Burzyński, Grażyna Ojrzyska, Piotr Wypych ; [tekst Ireneusz Burzyński, Grażyna Ojrzyska, Piotr Wypych ; zdjęcia Piotr Wypych ; projekt graficzny Piotr Wypych]. – [Piotrków Trybunalski] : Piotrkowskie Stowarzyszenie Rozwoju, Promocji i Integracji Europejskiej „Euro-Centrum” : ORW Sagalara, 2010. - 187, [1] s. : il. kolor., err. ; 22 cm. - Bibliogr.

Ścieżki pamięci... : pozostały tylko kamienie : wielokulturowy pejzaż województwa łódzkiego / Andrzej Białkowski, Piotr Wypych ; [tekst Andrzej Białkowski ; zdjęcia Andrzej Białkowski, Piotr Wypych]. - Łódź : Łódzki Dom Kultury, [ca 2010]. - 108 s. : il. kolor. ; 21 cm. - Bibliogr. Tekst w j. pol. i tł. ang.

Kamienie pamięci, kamienie niepamięci : zapomniane nekropolie : cmentarze ewangelickie województwa łódzkiego / Andrzej Białkowski, Piotr Wypych ; [tekst Andrzej Białkowski, Katarzyna Białkowska ; zdjęcia Andrzej Białkowski, Piotr Wypych]. - Łódź : Łódzki Dom Kultury, 2011. - 160 s. : il. (gł. kolor.) kolor. ; 21 cm. - Tekst równol. pol. i tł. ang., niem.

Ogólnopolskie Plenery Fotograficzne "Natura i Krajobraz" - Nadpiliczne Krajobrazy. Cz. 1, Przedborski Park Krajobrazowy / [konceptcja i projekt graficzny Piotr Wypych ; tekst Zygmunt Wnuk ; konsultacje Karol Walaszczyk] ; Zespół Nadpilicznych Parków Krajobrazowych w Moszczenicy, Towarzystwo Fotograficzne im. Edmunda Osterloffa w Radomsku. - Moszczenica : Zespół Nadpilicznych Parków Krajobrazowych : Sagalara – Oficyna Wydawniczo-Reklamowa, 2012. - 95, [1] s. : il. kolor. ; 21x29 cm.

Ogólnopolskie Plenery Fotograficzne "Natura i Krajobraz" - Nadpilicne Krajobrazy. Cz. 2, Sulejowski Park Krajobrazowy / [koncepcja i projekt graficzny Piotr Wypych ; konsultacja. Karol Walaszczyk ; tekst Józef Krzysztof Kurowski] ; Zespół Nadpilicznych Parków Krajobrazowych w Moszczenicy, Towarzystwo Fotograficzne im. Edmunda Osterloff'a w Radomsku. - Moszczenica : Zespół Nadpilicznych Parków Krajobrazowych : Sagalara – Oficyna Wydawniczo-Reklamowa, 2012. - 95, [1] s. : il. kolor. ; 21x29 cm.

Ogólnopolskie Plenery Fotograficzne "Natura i Krajobraz" - Nadpilicne Krajobrazy. Cz. 3, Spalski Park Krajobrazowy / [koncepcja i projekt graficzny Piotr Wypych ; konsult. Karol Walaszczyk ; tekst Janusz Markowski] ; Zespół Nadpilicznych Parków Krajobrazowych w Moszczenicy, Towarzystwo Fotograficzne im. Edmunda Osterloff'a w Radomsku. - Moszczenica : Zespół Nadpilicznych Parków Krajobrazowych : Sagalara – Oficyna Wydawniczo-Reklamowa, 2012. - 95, [1] s. : il. kolor. ; 21x29 cm.

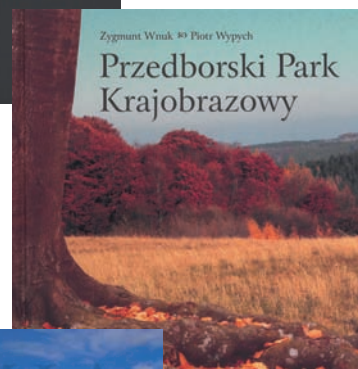
Pejzaż Wszystkich Świętych : rekonstrukcja krajobrazu kulturowego / Piotr Wypych, Andrzej Białkowski [tekst Piotr Wypych, Andrzej Białkowski ; zdjęcia Andrzej Białkowski, Piotr Wypych]. - Łódź : Łódzki Dom Kultury, 2012. - 171 s. : fot. kolor. ; 21 cm. - Bibliogr. - Streszcz. w j. ang.

Przedborski Park Krajobrazowy : 25. lecie utworzenia parku 1998-2013 / Zygmunt Wnuk, Piotr Wypych ; [projekt graficzny i skład Piotr Wypych ; zdjęcia: Piotr Wypych, Dariusz Sommerfeld, Zygmunt Wnuk, Karol Walaszczyk, Paweł Kowalski, archiwum OT NPK]. - Łódź : Moszczenica : Przedbórz : Zespół Parków Krajobrazowych Województwa Łódzkiego – Oddział Terenowy Nadpilicznych Parków Krajobrazowych, 2013. - 191, [1] s. : il. kolor. ; 22x22 cm. - Bibliogr.

Ziemia łódzka : krajobraz kulturowy województwa łódzkiego / [zdj. Piotr Wypych ; tekst Piotr Wypych, Ryszard Bonisławski ; projekt graficzny Piotr Wypych]. - Łódź : Urząd Marszałkowski Województwa Łódzkiego, 2013. - 246, [2] s. : il. kolor. ; 24x31 cm. - Bibliogr.

Sulejowski Park Krajobrazowy : 20. lecie utworzenia Parku 1994-2014 / Józef K. Kurowski, Piotr Wypych ; [oprac. Oddział Terenowy Nadpilicznych Parków Krajobrazowych ; tekst Józef K. Kurowski, Piotr Wypych ; projekt graficzny Piotr Wypych ; zdjęcia Piotr Wypych, Józef K. Kurowski, Hieronim Andrzejewski, archiwum ZNPK]. - Łódź : Moszczenica : Zespół Parków Krajobrazowych Województwa Łódzkiego, 2014. - 191, [1] s. : il. kolor. ; 22x22 cm.

Ziemia łódzka : krajobraz przyrodniczy województwa łódzkiego / [zdj. Piotr Wypych ; tekst Piotr Wypych, Archiwum Zespołu Parków Krajobrazowych Województwa Łódzkiego ; projekt graficzny Piotr Wypych]. - Łódź : Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej, 2014. - 245, [3] s. : il. kolor. ; 24x30 cm. - Bibliogr.

Wojewódzka Biblioteka Publiczna im. Marszałka Józefa Piłsudskiego

ZAPRASZA

od 28 kwietnia do 30 maja 2015 r.

na wystawę

**„Nominowani i laureaci
23. edycji Nagrody Złoty Ekslibris
i 6. edycji Nagrody Superekslibris
Wojewódzkiej Biblioteki Publicznej
im. Marszałka J. Piłsudskiego”.**

Wystawa prezentowana jest w holu Biblioteki. Ekspozowane są na niej publikacje ze zbiorów Biblioteki oraz udostępnione przez autorów lub wydawców. Wystawę przygotował Dział Zbiorów Regionalnych.

11 maja 2015 roku o godz. 13.00

**w 80. rocznicę śmierci Marszałka Józefa Piłsudskiego
na prelekcję Andrzeja Wilczkowskiego
Złota i czarna legenda Józefa Piłsudskiego**

Andrzej Wilczkowski – pisarz, publicysta, alpinista, polarnik, absolwent Politechniki Łódzkiej, autor dziesięciu książek. Znamca działalności Józefa Piłsudskiego. W latach 1982-1988 organizator uroczystości patriotycznych w kościele oo. Jezuitów (ul. Sienkiewicza 60) przygotowywanych we współpracy z o. Stefanem Miecznikowskim. W latach 1989-1990 stypendysta Instytutu Piłsudskiego w Nowym Jorku. W latach 1990-1994 prezes Społecznego Komitetu Pamięci Józefa Piłsudskiego. Autor publikacji: "Józef Piłsudski a unowocześnienie armii", "Złota i czarna legenda Marszałka Piłsudskiego".

16 maja w godz. 18.00 – 24.00

na pełną atrakcji NOC MUZEÓW

W Dziale Zbiorów Specjalnych będzie można zobaczyć biblioteczne skarby: **starodruki** mające ponad 500 lat, **rękopisy na liściach palmowych i kartach pergaminowych** oraz **najdłuższe stare mapy** o długości ponad 2,5 metra oraz XVIII-wieczne i najnowsze książeczki interaktywne z kolekcji Muzeum książki Dziecięcej. A wszystko to w scenerii średniowiecznego skryptorium, gdzie kodeksy przytwierdzone są łańcuchem do pulpitu.

W Dziale Zbiorów Audiowizualnych będzie można poczuć się jak na planie filmowym znanej komedii Stanisława Barei „**Miś**” i powrócić do lat 70-tych XX wieku. Prezes klubu sportowego „**Tęcza**”- Ryszard Ochódzki wraz z towarzyszami sprawdzi swoją filmową i muzyczną wiedzę w zgadywance „**Stop klatka**” oraz będzie rozszyfrowywał „**Kto to powiedział...**” tzn. nagrał się na magnetofon w gabinecie prezesa. „**Klient w krawacie jest mniej awanturujący się**”, wobec czego każdy zwiedzający, który przyjdzie w krawacie otrzyma niespodziankę.

W Dziale Zbiorów Regionalnych będzie można obejrzeć wystawę „**Obywatelki znad Łódki na co dzień i od święta**”, na której prezentowane będą fotografie, plakaty propagandowe, publikacje poświęcone łódzkim kobietom z okresu PRL oraz literatura z tamtych czasów. Będzie można zagrać w grę planszową „**Pan tu nie stał**”, a także wziąć udział w konkursach: z wiedzy o życiu codziennym łódzian z okresu Polski Ludowej oraz „**Łódź w PRL-u na fotografii**”.

ZAPRASZAMY do odwiedzania

Biblioteki Cyfrowej Regionalia Ziemi Łódzkiej

<http://bc.wbp.lodz.pl/dlibra>

Literackiej Mapy Województwa Łódzkiego

<http://mapa.lodzkiecyta.pl/>

do korzystania z bezpłatnego dostępu do ponad 1300 publikacji na platformie IBUK LIBRA

<http://www.wbp.lodz.pl/index.php/czytelnia-on-line-ibukpl>

do korzystania z oferty lekcji bibliotecznych

<http://www.wbp.lodz.pl/index.php/lekcje-biblioteczne.html>

Wybór materiałów : Piotr Bierczyński

Skład : Ewa Baranowska

Nakład: 120 egz.

Numery BIBiKa dostępne są na stronie www.wbp.lodz.pl w dziale **Wydawnictwa własne**